

**Gemensam
familjehemsorganisation**
KOMMUNFÖRBUNDET VÄSTERNORRLAND

UTVÄRDERING AV GEMENSAM FAMILJEHEMSORGANISATION

Johanna Gustafsson och Johanna Sköld

Sammanfattning

Det här är den första utvärderingen av Gemensam familjehemsorganisation (GFO) sedan organisationen gick in verkställighetsfas i juli 2019. Syftet med utvärderingen är att utvärdera GFO:s verksamhet fram till och med 2020 genom ett fokus på GFO som organisation, måluppfyllnad, samverkan med kommunerna samt kommunernas förutsättningar att ta ansvar för sin del av måluppfyllnaden. För utvärderingen har familjehem, jourhem samt medarbetare och chefer på GFO och i kommunerna intervjuats. Resultaten från intervjuerna presenteras utifrån GFO:s och kommunernas ansvarsområden; samverkan, rekrytering, kartläggning och matchning, utbildning och stöd. Resultaten synliggör både framgångar och utmaningar i verksamheten och visar att GFO uppfyller 4 av 7 verksamhets- och effektmål. Den avslutande diskussionen fokuserar på konkreta förslag att arbeta vidare med; att skapa tydlighet i verksamheten vad gäller gränsdragningar kring GFO:s uppdrag och kommunernas vardagliga stöd till familjehemmen, att tydliggöra kommunikationskedjor och kommunikativa roller samt att i högre grad acceptera och beakta kommunernas varierande förutsättningar i det fortsatta strategiska och långsiktiga arbetet.

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Uppdrag.....	2
1.2	Syfte	3
2	Metodologiska utgångspunkter.....	4
2.1	Data, rekrytering och urval.....	4
2.2	Halvstrukturerade intervjuer	5
2.3	Etiska aspekter	6
2.4	Metodologiska reflektioner.....	7
2.5	Analytisk bearbetning av materialet.....	8
3	Resultat från intervjuer med jour- och familjehem	10
3.1	Rekryteringsprocessen.....	10
3.1.1	Sociala medier och slumpen avgjorde	11
3.1.2	GFO är snabba.....	11
3.2	Kartläggningsprocessen.....	11
3.2.1	Familjerna är nöjda med kartläggningen men begreppen förvirrar.....	12
3.2.2	Välfungerande matchningar	13
3.2.3	Snabba processer	13
3.3	Grund- och fortbildning.....	13
3.3.1	Pandemiläge och tidsbrist har medfört att alla inte gått grundutbildningen.....	14
3.3.2	Nyttan med utbildning	15
3.4	Familjehemmen om GFO:s stöd.....	15
3.4.1	Begreppet stöd är otydligt.....	16
3.4.2	Nätverksträffarna är uppskattade.....	16
3.4.3	De flesta är nöjda med stödet som GFO erbjuder	16
3.4.4	Familjer vill ha fortsatt kontakt med GFO efter placering.....	17
3.4.5	Jour- och familjehemmen är kritiska till kommunernas socialtjänst	17
3.5	Förväntningar på GFO och förbättringsförslag.....	19

4	Resultat från intervjuerna med chefer och medarbetare på GFO och i kommunerna.....	20
4.1	Organisatoriska utmaningar.....	21
4.1.1	Hög personalomsättning på GFO	21
4.1.2	Personalneddragningar i kommunerna.....	22
4.1.3	Uppstartsprocessen utifrån två perspektiv.....	22
4.2	Utmaningar i samverkan.....	23
4.2.1	Samverkan fungerar på ett övergripande plan.....	23
4.2.2	Behovet av en tydligare informations- och kommunikationskedja	23
4.2.3	Det råder otydlighet i detaljfrågor	24
4.2.4	En ökad administrativ tyngd	25
4.2.5	Det är svårt att skapa tillit och förtroende.....	25
4.2.6	Besvikelsen över att saker inte blev som planerat.....	26
4.2.7	Obalans i förutsättningar skapar friktioner	26
4.3	Utmaningar i rekryteringsprocessen.....	27
4.3.1	Fortsatta svårigheter att rekrytera familjehem som matchar barnens behov.....	29
4.3.2	Problemen med en gemensam familjehemsbank.....	30
4.3.3	Det råder delade meningar om rekryteringsarbetet och dess effekter	30
4.3.4	Svårigheten att konkurrera med privata aktörer	31
4.4	Kartläggning och matchning.....	32
4.4.1	Skiftande åsikter rörande kartläggnings- och remissförfarandet.....	33
4.4.2	Utmaningarna med relationsskapande och överlämning	33
4.4.3	En tendens till minskat antal omplaceringar	34
4.5	Utbildning och stöd	34
4.5.1	Otydlighet kring gränsdragningar runt stödet som GFO tillhandahåller	35
4.5.2	Fortsatt utbildningsbehov	35
5	Måluppfyllnad och bieffekter	37
5.1	Effektmål 1: Tillräckligt antal familjehem anpassade efter barnens behov (i process, ännu ej uppfyllt).....	38

5.2	Effektmål 2: Familjehemmen känner sig trygga i sitt uppdrag, de har kompetens och stöd som är anpassat efter det/de barn som är placerade hos dem (någorlunda uppfyllt).....	39
5.3	Effektmål 3: minskat antal planerade avbrott i familjehemsvården som orsakas av bristande förutsättningar för familjehemmen att genomföra sina uppdrag (för tidigt att utvärdera).....	40
6	Avslutade diskussion	42
7	Referenser	45
8	APPENDIX 1	49

1 Inledning

År 2019 var 20 400 barn placerade i familjehem i Sverige (Socialstyrelsen, 2021). En utredning som genomfördes 2015 av FoU Västernorrland på uppdrag av förvaltningscheferna för socialtjänsten i Västernorrlands kommuner visade att kommunerna i länet upplevde svårigheter att rekrytera och behålla familjehem. I kommunerna fanns inte tillräckligt med utrymme för strategiskt arbete med dessa frågor (Skoog, 2016). Socialcheferna i länet gav därför Kommunförbundet Västernorrland i uppgift att arbeta fram ett organisationsförslag för en gemensam verksamhet som kunde tillgodose dessa behov (Projektdirektiv Gemensam familjehemsorganisation -Etableringsfas, 171026).

Fem kommuner gav slutligen Kommunförbundet Västernorrland uppdraget att arbeta med dessa frågor genom organisationen Gemensam familjehemsorganisation (GFO). GFO startade sin verksamhet i januari 2019. GFO består av en chef, en kommunikatör och fem familjehemssamordnare. Utifrån styrgruppens direktiv ska GFO driva och utveckla den gemensamma familjehemsorganisationen för rekrytering, utbildning och stöd åt familjehem och jourhem. Styrgruppen utgörs av IFO-cheferna i de deltagande kommunerna (Riktlinjer gällande samarbete mellan kommunerna och GFO, 190101).

I enlighet med organisationsförslaget är GFO kommunägt genom interkommunala avtal och organisatoriskt förlagt som en egen ekonomisk enhet vid Kommunförbundet Västernorrland för att understödja lättillgängliga och stabila kontakter med länets samtliga socialtjänster och familjehem (Jacobsson Lund, 2017). GFO arbetar på uppdrag av kommunerna Härnösand, Kramfors, Sollefteå, Ånge och Örnsköldsvik. Varje kommun har tecknat ett eget sexårigt avtal med GFO vilket innebär att en kommun kan lämna organisationen medan andra stannar kvar (se ex Samverkansavtal om en gemensam familjehemsorganisation, Härnösand, 190118). Två av kommunerna som ingick i organisationsförslaget, Sundsvall och Timrå, valde att ställa sig utanför.

I riktlinjerna gällande samarbete mellan kommunerna och GFO som antogs den 1 januari 2019 fastställdes att en utvärdering skulle göras när verksamheten hade varit i drift ett år. Det här är den första utvärderingen av GFO sedan verksamheten startade. Utvärderingen har genomförts under mars-juni 2021 av universitetsadjunkt Johanna Gustafsson och professor Johanna Sköld vid Tema Barn, Linköpings universitet på uppdrag av Kommunförbundet Västernorrland/GFO.

1.1 Uppdraget

I uppdraget ingår att utvärdera GFO:s verksamhet genom ett fokus på GFO som organisation, måluppfyllnad samt samverkan med kommunerna och kommunernas förutsättningar att ta ansvar för sin del av måluppfyllnaden. GFO:s övergripande mål, som delas med kommunerna och som ska genomsyra verksamheten, är att förbättra placerade barns förutsättningar för gynnsam utveckling genom att tillhandahålla en familjehemsvård som håller god kvalitet. För att bidra med sin del i det övergripande målet arbetar GFO mot effektmålen:

- Tillräckligt antal familjehem anpassade efter barnens behov.
- Familjehemmen känner sig trygga i sitt uppdrag; de har kompetens och stöd som är anpassat efter det/de barn som är placerade hos dem.
- Minskat antal planerade avbrott i familjehemsvården som orsakas av bristande förutsättningar för familjehemmen att genomföra sina uppdrag.¹

För att uppnå effektmålen existerar följande verksamhetsmål:

- Bedriva ett strategiskt, sammanhållet och välfungerande arbete inom rekrytering av familjehem.
- Erbjuder kommunerna familjehem som passar inför varje placering.
- Erbjuder familjehemmen utbildning, fortbildning, extern handledning, nätverk och mentorsprogram.
- Tillhandahåller jourhem i tillräcklig utsträckning för att fylla kommunernas behov.

Utvärderingen avrapporteras genom föreliggande rapport. Ett utkast presenterades 2 juni 2021 för styrgruppen och GFO vilka har getts möjlighet att lämna synpunkter.

---

¹ I såväl uppdragsbeskrivning för utvärderingen och riktlinjer för GFO står att ett effektmål är att åstadkomma minskat antal planerade avbrott. Vi har antagit att effektmålet är att minska antalet *oplanerade* avbrott, utifrån att det är de oplanerade sammanbrotten som nämns i såväl organisationsförslag som föregående utredning (se Jacobsson Lund 2017, s. 3; Skoog, 2016, s. 10)

1.2 Syfte

Det övergripande syftet med den här rapporten är att utvärdera GFO:s verksamhet och samverkan med kommunerna i relation till de mål som finns uppsatta för verksamheten genom att:

- Beskriva och analysera kommunernas och GFO:s chefer och medarbetares erfarenheter av verksamheten under perioden 2019–2020.
- Beskriva och analysera familje- och jourhemmens erfarenheter av GFO:s rekrytering, kartläggning samt den grundutbildning, fortbildning och det stöd som de har erbjudits av GFO.

2 Metodologiska utgångspunkter

2.1 Data, rekrytering och urval

Föreliggande rapport baseras på 29 intervjuer med familje- och jourhem, chefer och medarbetare på GFO och i de fem kommunerna. Totalt har 30 personer intervjuats, två familjehemssekreterare intervjuades tillsammans, övriga har intervjuats enskilt.

GFO:s medarbetare kontaktades initialt via e-post för information och intervjubokning. 7 personer på GFO (1 enhetschef, 1 kommunikatör, 5 familjehemssamordnare) har intervjuats.

Initialt kontaktades även enhetscheferna på respektive kommuns barn- och familjeenhet via e-post för intervjubokning. Enhetscheferna fick möjlighet att föreslå två medarbetare för intervjuer vilka kontaktades efterhand. Totalt har fyra enhetschefer och 9 medarbetare (familjehemssekreterare, familjehemsrekryterare och teamledare) i de fem kommunerna intervjuats.

Intervjurekryteringen av familje- och jourhem skedde i flera steg. GFO:s verksamhetschef skickade ut information om utvärderingen samt förfrågan om samtycke till att utvärderare tog kontakt via e-post till 49 familjer i banken. I GFO:s familjehemsbank finns för närvarande 95 familjer, de som valdes ut var nya familjer som GFO har kartlagt fullt ut samt erfarna familjehem där GFO uppdaterat en gammal familjehemsutredning. GFO skickade ett första mejl, en påminnelse samt ringde sedan runt till ett antal familjehem för att fylla på med familjehem att intervjua. Totalt fick utvärderarna kontaktuppgifter till 16 familje- och jourhem. Ett första mejl med information om utvärderingen samt en påminnelse har skickats till samtliga och av dessa ha tio familje- och jourhem intervjuats för utvärderingen. Ingen familj har nekats att delta i utvärderingen, en familj fick förhinder och resterande fem har inte återkopplat.

Utöver intervjuer har dokument som förmedlats till oss av GFO studerats. Dessa utgörs bland annat av verksamhetsberättelser, sammanställningar av kvartalsrapporter till styrgruppen, riktlinjer, avtal samt vissa statistikuppgifter som vi har efterfrågat. Vi har även studerat utredningen som genomfördes 2015 av FoU Västernorrland på uppdrag av förvaltningscheferna för socialtjänsten i Västernorrlands kommuner (Skoog, 2016) samt det organisationsförslag som senare arbetades fram av Anna Jacobsson Lund (2017) på uppdrag socialcheferna i länet.

2.2 Halvstrukturerade intervjuer

Samtliga intervjuer var halvstrukturerade (Kvale & Brinkmann, 2009), vilket betyder att de utgick från förbestämda teman med mer eller mindre öppna underfrågor. Frågorna ställdes till samtliga deltagare i ungefär samma ordningsföljd. För utvärderingen utformades tre intervjuguider – en för familjehem, en för chef och medarbetare på GFO och en för chefer och medarbetare i kommunerna (se appendix 1). Intervjuguidernas teman och frågor utformades i relation till utvärderingens övergripande syfte, inläsningen av rapporter från tidigare utvärderingar av regionala samverkansprojekt kring familjehemsvård samt tidigare forskning. Eftersom det har betydelse i vilken ordning frågor ställs resonerade vi kring ordningsföljden både vad gäller huvudteman och frågor (jmf. Kvale & Brinkmann, 2009).

Intervjuguiderna till GFO och kommunerna följde samma struktur med följande huvudteman: GFO som organisation, Samverkan, Rekrytering och kartläggning samt Grundutbildning, fortbildning och stöd. Respektive tema inleddes med en mer övergripande fråga som åtföljdes av mer specifika frågor. Ett exempel är "Hur upplever du att samarbetet mellan GFO och kommunerna har fungerat på ett övergripande plan?", följt av frågor som "hur ser arbetsfördelningen ut för dig respektive de du har kontakt med i kommunerna/på GFO" och "Finns det en samsyn kring vem som ansvarar för vad, om ja hur har den arbetats fram, om nej varför?". Syftet med det här angreppssättet var att initialt uppmuntra till friare resonemang kring respektive huvudtema och att på samma gång, genom de mer specifika frågorna, säkerställa att få olika perspektiv på konkreta frågor som är viktiga för verksamheten.

Intervjuguiden till jour- och familjehem följde samma struktur som de andra intervjuguiderna såtillvida att den inkluderade temana Rekrytering och kartläggning samt Grundutbildning, fortbildning och stöd. Intervjuguiden till familjehem inleddes med frågor om jour- och familjehemmens erfarenhet, exempelvis hur länge de varit jour- eller familjehem, om de har erfarenheter från uppdrag som förmedlats via andra aktörer än GFO, hur de i så fall upplever eventuella skillnader och likheter, varför de valde GFO samt hur det kommer sig att de ville bli jour- eller familjehem.

På grund av pandemiläget genomfördes intervjuerna via Zoom och Teams (23 intervjuer) eller telefon (6 intervjuer). Att intervjua med hjälp av digitala verktyg och telefon ledde inte till några större svårigheter att höra och förstå varandra (jmf. Irvine, Drew & Sainsbury, 2012) men begränsade möjligheterna att uppfatta icke-verbala, kroppsliga uttryck och signaler.

Intervjusättet var emellertid tidseffektivt och gjorde att vi kunde vara mer flexibla i intervjubokningarna. Eftersom kommunerna, och jour- och familjehemmen, som ingår i GFO är utspridda över Västernorrlands län hade fysiska intervjuer krävt mer planering och tid då vi av praktiska skäl hade behövt boka in fler intervjuer i samma stad under samma dag. Många jour- och familjehem samt chefer och medarbetare på kommunerna hade dessutom svårt att skapa utrymme för intervjuerna i sina hektiska scheman. Om intervjuerna hade genomförts fysiskt hade de därmed varit svårare att genomföra inom den givna tidsramen för utvärderingen.

Intervjuerna spelades in med hjälp av en diktafon och det inspelade materialet omfattar cirka 29 timmar ljudupptagning (1746 minuter). Intervjuerna med GFO:s medarbetare varade ungefär 1–2 timmar, intervjuerna med chefer och medarbetare i kommunerna 1–1,5 timmar och intervjuerna med familjehem i 30–60 minuter.

2.3 Etiska aspekter

Samtliga deltagare ombads att skriva under en samtyckesblankett före intervjuerna. Samtycken krävdes för att kunna genomföra utvärderingen då intervjuerna spelades in med diktafon och röstupptagning räknas som behandling av personuppgift. Den rättsliga grunden för behandlingen av personuppgifter enligt EU:s dataskyddsförordning är samtycke.

GFO lämnade inte ut kontaktuppgifter till alla familjer i familjehemsbanken utan kontaktade 49 familjer via e-post med en samtyckesblankett som ifylld godkände att GFO lämnade familjernas namn, e-post och telefonnummer till utvärderarna. I utvärderarnas initiala e-postkontakt med deltagare bifogades skriftlig information och en elektronisk samtyckesblankett.

Ljudinspelningarna från intervjuerna lagras i utvärderarnas lösenordskyddade fillager på Linköpings universitet som har hög konfidentialitet. En kodnyckel förvaras åtskild från materialet.

Intervjuguiderna innehåller inte frågor som uppmuntrar till svar som kan beröra känsliga personuppgifter, informationsbrevet upplyser emellertid om att de eventuella personuppgifter om placerade barn som nämns under intervjun inte kommer att behandlas och i möjligaste mån utelämnas från det material som ska sparas. Det här var även något som intervjuaren påminde om före intervjuerna samt under intervjuerna, exempelvis genom att säga ”utan att gå in på er specifika situation, kan du ge exempel på vad som inte har fungerat”. I indexeringen av ljudmaterialet och i rapporten är namnen på samtliga deltagare pseudonymiserade, detsamma gäller platser och andra uppgifter som kan härledas till en

enskild individ. När informanterna presenteras i rapporten skiljer vi av denna anledning inte alltid på chefer och andra medarbetare i kommuner eller mellan jour- och familjehem.

Nyttan med utvärderingen bedöms vara större än riskerna för deltagarna då den bland annat bidrar till att utvärdera och på sikt förbättra familjehemsvården.

2.4 Metodologiska reflektioner

I uppdragsbeskrivningen ingick att intervjua samtliga anställda på GFO, tre anställda från respektive kommun samt 10–15 familjehem. Att intervjua olika typer av deltagare har möjliggjort en bred bild av GFO:s verksamhet och hur den har upplevts av olika personer med olika uppdrag inom eller i anslutning till organisationen. Det här är en styrka eftersom det möjliggör att ge en nyanserad bild av GFO:s process från uppstart fram till idag. Samtidigt har de placerade barnen och familjernas egna barn inte intervjuats för den här utvärderingen. Barns och ungas perspektiv på vad verksamheten innebär för dem saknas. Det bör lyftas i en senare utvärdering för att verksamhetens övergripande mål till fullo ska kunna utvärderas, vilket även har påpekats i organisationsförslaget (Jacobsson Lund, 2017).

Samma person har utfört samtliga intervjuer och intervjuerna har följt intervjuguiden. Att intervjua deltagare utifrån en halvstrukturerad intervjuguide har möjliggjort att följa ett frågepaket och på samma gång tydliggöra aspekter av intervjufrågorna som har varit oklara. Det har även öppnat upp för deltagare att ställa frågor och berätta om erfarenheterna från GFO. I slutet av samtliga intervjuer har frågor ställts om deltagarna har tänkt på något under intervjun som hen vill tala vidare om eller om något har varit för mycket i eller ur fokus. Det har lett till att många deltagare har sagt att de anser att frågorna var relevanta och täckte de viktiga områdena eller betonat vad de utifrån sitt eget perspektiv anser är det mest centrala att få fram i utvärderingen. Teman som framkom här relaterar till frågorna som ställdes under intervjun och berörs därmed i resultatavsnitten.

Få familje- och jourhem (10 av 49) valde att medverka i en intervju, eventuellt på grund av formen för datainsamlingen. En webbenkät kan anses som mer tidseffektiv och hade potentiellt kunnat locka fler familjehem att delta i utvärderingen (jmf. Eriksson, 2020).

Utvärderingsuppdraget har innefattat att utvärdera hur de mål som satts upp för verksamheten uppfylls av både GFO och kommunerna. Utmaningen det innebär att målutvärdera en verksamhet som befinner sig i en process är något vi har noterat under utvärderingens gång (jfr Vedung, 2002). Vissa

delar av GFO:s verksamhet har exempelvis förfinats i närtid eller under den tidsperiod (mars-maj) som intervjuerna genomfördes, som exempelvis remissmallen. Det har inneburit att vissa informanter inte haft kännedom om eller inte hunnit testa den senaste versionen vilket gör att de inte kan utvärdera den version av ett dokument som används idag. Institutionaliseringsprocesser, som det är fråga om här när GFO och kommunerna tillsammans ska förändra arbetssätt och rutiner för att uppnå gemensamma mål, är dessutom något som tar tid vilket inom nyinstitutionell organisationsteori brukar benämnas som tröghet (Linde & Svensson, 2013). Den här utvärderingen har gjorts efter att GFO varit i verkställighetsfas i 1,5 år.

En annan aspekt att ta hänsyn till är att en organisationsförändring kan få så kallade bieffekter som inte varit avsedda eller ens förutsågs när förändringen föreslogs. Dessa kan vara av både positiv och negativ karaktär. Vi kommer diskutera målutvärderingen i relation till eventuella bieffekter som blivit synliga i analysen (Vedung, 2002). För att kunna identifiera eventuella bieffekter har det varit viktigt att relatera förutbestämda beskrivningar om hur något ska göras, vilket exempelvis anges i riktlinjer och organisationsförslag, till hur medarbetare på GFO och i kommuner samt familjehem berättar om hur verksamheten görs ur deras perspektiv (Svensson, 2013, s. 76).

2.5 Analytisk bearbetning av materialet

På grund av materialets omfattning har intervjuerna inte transkriberats i sin helhet utan indexerats. Intervjuexcerpterna som används i resultatdelen har emellertid transkriberats i sin helhet för att undvika feltolkningar av materialet. För att underlätta läsningen har vi rensat bort överflödiga ord ur excerpterna, detta har dock inte påverkat kärnan i vad som sägs utan snarare tydliggjort vissa ståndpunkter. När vi har valt ut excerpter och exempel för att stärka vissa fynd har vi gjort det med mål att inkludera så många röster som möjligt i rapporten.

Under intervjuerna antecknades deltagarnas svar i ett Word-dokument, därefter rödmarkerades det centrala i svaren. I denna process var det viktigt att gå tillbaka till ljudinspelningarna om något var oklart. De centrala delarna av respektive intervju fördes sedan över till ett Excel-dokument sorterat efter deltagare och huvudteman såsom centrala tankar kring GFO som organisation, fungerar bra, kan förbättras/utmaningar. På så sätt har det varit möjligt att arbeta tidseffektivt med ett större material.

Den tematiska analysen av materialet var rörlig och temana i indexeringen utvecklades i relation till olika faktorer (jmf. Braun & Clarke, 2019). Medan de huvudteman som framträder i resultaten relaterar starkt

till frågorna som ställdes under intervjuerna, är undertemana ett resultat av en mer tolkande process där vi har analyserat likheter och skillnader mellan intervjuer och dess betydelser för huvudtemat (jmf. Braun & Clarke, 2006). Vi intresserade oss här för de föreställningar och värderingar som deltagarna uttryckte och letade både efter spänningar och likheter/olikheter mellan individuella erfarenheter och mer allmängiltiga mönster.

I rapporten presenteras först resultaten från intervjuerna med familjehem, sedan följer resultaten från intervjuerna med chefer och medarbetare i kommunerna och GFO. Avslutningsvis diskuteras måluppfyllnad och eventuella bieffekter som kunnat iakttas under utvärderingen. I slutdiskussionen lyfts sedan vilka förbättringsområden som kan identifieras både vad gäller GFO:s och kommunernas verksamheter och samverkan.

3 Resultat från intervjuer med jour- och familjehem

Vi har intervjuat åtta familjehem och två jourhem. Sex av tio har yngre barn placerade hos sig (under skolålder). Majoriteten av familjerna är relativt nya inför uppdraget - åtta av tio har tagit emot placerade barn i tre år eller mindre. Detta är en konsekvens av att informanterna till utvärderingen rekryterades bland de familjehem som GFO kartlagt eller uppdaterat en äldre utredning om familjen tidigare har haft uppdrag via en kommun eller privat aktör. Det har sannolikt bidragit till att flera nyrekryterade familjer har intervjuats. Motivationen till att åta sig jour- och familjehemsuppdraget beskrevs i första hand som drivkraften att vilja hjälpa utsatta barn, men någon har även nämnt att en vuxen i familjen har behövt ett extra arbete.

Utvärderingen ska enligt uppdragsbeskrivningen besvara följande frågor som relaterar till familjehemmens upplevelser av GFO:

- Vilka förväntningar finns på GFO från familjehemmen?
- Hur har familjehemmen upplevt rekryteringsprocessen och det stöd de har fått av GFO?
- Vilka förslag på förbättringar finns från familjehemmen?

Nedan presenteras först hur jour- och familjehemmen har upplevt rekryteringsprocessen, därefter hur de upplevt grund- och fortbildning, vad jour- och familjehemmen har att säga om det stöd de fått av GFO och avslutningsvis vilka förväntningar de har på GFO och vilka förbättringar som har föreslagits under intervjuerna. Varje avsnitt inleds med en kort kontextualisering av området utifrån forskning eller lagregler, samt hur GFO har organiserats för att arbeta med det.

3.1 Rekryteringsprocessen

Forskning om vilka rekryteringsstrategier som är effektiva för att värva familjehem är begränsad (Eklöf & Långström, 2016; Lopez & Zeijlmans, 2015). Internationell forskning visar att familjehemsvård i allmänhet inte förknippas med ett positivt varumärke men att befintliga familjehem är viktiga i rekryteringsprocessen eftersom de kan sprida kunskap om uppdraget från mun till mun (Berrick, Shauffer & Rodriguez, 2011; Sellick & Howell, 2004).

GFO har sedan starten 2019 tillsammans med kommunerna arrangerat informations- och rekryteringsträffar med befintliga familjehem där just mun till mun-metoden har använts (Verksamhetsberättelse GFO 2019). GFO

anslöt sig tidigt till SKR:s nationella tjänst för intresseanmälningar för familjehemsuppdrag, FamiljehemSverige.se, för att på så sätt lotsa personer som anmält sig intresserade av att åta sig familjehemsuppdrag inom de fem kommunerna till GFO. Utöver detta har man bland annat genomfört rekryteringsarbete genom lokala tidningsreportage, informationsbroschyrer, annonskampanjer samt via sociala medier. Under sommaren 2019 lanserades GFO:s hemsida och på hösten samma år lanserades GFO även på Instagram och Facebook (Verksamhetsberättelse GFO 2019; Verksamhetsberättelse GFO 2020).

3.1.1 Sociala medier och slumpen avgjorde

Vi frågade de tio intervjuade familje- och jourhemmen hur de blivit rekryterade till GFO. Det visade sig att tre av tio familjer tog kontakt med GFO efter att ha sett en annons på Facebook eller efter att ha besökt GFO:s webbplats eller Familjehemsbanken. En familjehemsförälder säger att GFO kom högt upp i sökningen när man googlat och därför vände man sig dit. För de flesta verkar dock slumpen ha avgjort varför det blev just GFO. Tre familjer blev utredda av konsultföretag under tiden för den första kontakten med GFO och en familj uppger att de kontaktades av GFO under denna process. En annan familjehemsförälder påtalar att hen inte vet hur övergången till GFO skedde. Familjen hade uppdrag via en kommun och överfördes till GFO.

3.1.2 GFO är snabba

Sex av tio jour- och familjehem säger att det gick fort från det att de skickade en intresseanmälan tills de blev kontaktade av GFO. En familj valde GFO specifikt för att undvika långa handläggningstider och få barn placerade hos sig tämligen fort (jourhem). Även kartläggningsprocessen och tiden från kontakt till placering gick fort.

3.2 Kartläggningsprocessen

Socialnämnden får inte, enligt 6 kap. 6 § SoL, placera ett barn i familjehem utan att förhållandena i hemmet är utredda av socialnämnden. Kommunerna har således det yttersta ansvaret för att bedöma familjehemmets allmänna förutsättningar att bli familjehem genom en så kallad grundutredning (4 kap 1§ SOSFS 2012:11) samt bedöma familjehemmets resurser i förhållande till ett specifikt barns behov (5 kap 1 § SOSFS 2012:11). Att utreda familjehem hör till den myndighetsutövning som socialtjänsten inte får lämna ifrån sig. Flera nationella utredningar har dock påvisat brister i socialtjänstens myndighetsutövning rörande familjehemsplacerade barn (IVO, 2017; Vårdanalys, 2016). Exempelvis

visade IVO i en granskning att 21 av 22 kommuner brast i sin myndighetsutövning rörande familjehemsplacerade barn. Det handlade bland annat om bristfälliga och ibland obefintliga familjehemsutredningar samt att barn och familjehem inte matchades med varandra. Att utredningar saknades var särskilt påtagligt när socialtjänsten hade anlitat konsulentstödda familjehem (IVO, 2017).

GFO går inte att likställa vid ett konsultföretag men är heller inte en myndighet, utan arbetar på uppdrag av de fem kommunerna och är organisatoriskt förlagt till Kommunförbundet Västernorrland. Det innebär att organisationen inte har mandat att bedriva myndighetsutövning (Jacobsson Lund, 2017). GFO ska rekrytera familjehem och kontrollera deras allmänna lämplighet genom en så kallad kartläggning, men kommunerna ska ansvara för att utreda familjehemmets lämplighet att ta emot ett visst barn (Riktlinjer GFO, 190101). I den här utvärderingen har vi frågat familjehemmen om GFO:s kartläggning, kommunernas utredning och matchning.

3.2.1 Familjerna är nöjda med kartläggningen men begreppen förvirrar

Fyra familjer har sin första erfarenhet av familje- och jourhemsuppdraget genom GFO och anser att GFO:s kartläggning var gedigen, bra, intressant och/eller djupgående. En av dessa familjer svarar nej på frågan om familjen även har utretts av kommunen.

Det var ju spännande frågeställningar som kom som man kanske inte hade tänkt på. Men jag tyckte att den [kartläggningen] var bra på så sätt att den var ju dels att man sitter öga mot öga och inte fyller i några papper och grejer, utan det var ju en öppen diskussion och det tyckte jag var bra. Sen vet jag inte, jag tyckte att den var bra helt enkelt. Den var ingående men samtidigt inte in på små detaljer så, utan jag tror att de fick den information som de behövde och vi fick den information vi behövde. (Familjehem)

En familj har inte kartlagts av GFO då de enbart har stöd via GFO och resterande familjer har genomgått en uppdaterad kartläggning av GFO efter att ha haft olika typer av uppdrag tidigare; kontakt-, jour- och familjehemsuppdrag hos en kommun eller privat aktör. En av dessa familjehemsföräldrar uppger att de först utreddes av privat aktör, att GFO sedan uppdaterade den utredningen och att socialtjänsten kom på ett hembesök och sammanfattade men att de gick mycket på den tidigare utredningen. En annan uppger att GFO genomförde utredningen och att socialtjänsten har underlag från GFO som de tittar i. En tredje menar att GFO gjorde kartläggningen, att socialtjänsten tog kontakt och att GFO sedan skrev "en jättelång rapport" (familjehem). Att två familjer säger att GFO:s

kartläggning har legat till grund för placeringen och att det verkar råda en viss förvirring kring utrednings- och kartläggningsprocesserna och vem som har gjort vad antyder ett framtida behov av tydlighet när det kommer till kartläggnings- och utredningsförfarandet.

3.2.2 Valfungerande matchningar

Bristen på familjehem kan medföra kvalitetsmässiga förluster. Bland annat leder den till att matchningen mellan barn och familjehem inte alltid blir bra (Eklöf & Långström, 2016; Zeijlmans, 2019). Under intervjuerna har vi frågat jour- och familjehemmen hur de har upplevt matchningen. De flesta anser att den har fungerat bra. Familjehemmen uppger att matchningen har baserats på deras önskemål om barnets ålder (merparten har önskat små barn) och familjehemsföräldrarnas erfarenhet. Utan att det varit en fråga som ställts lyfter två familjer att matchningen även verkar ha fungerat väl för barnen.

3.2.3 Snabba processer

Fyra av tio intervjuade familjer uppger att processen med kartläggning och matchning och slutligen placering gick fort. I ett par fall tog det bara några veckor från första kontakt innan ett barn hade placerats. En familjehemsförälder berättar om processen så här:

Det gick fort egentligen, jag vet att min fru hade läst nånting på webben och vi pratade lite grann och beslutade att ta kontakt med GFO för information, hur man gör och vad man ska fullfölja och sådär [...] egentligen det gick ju så snabbt, det tog ju bara en vecka, alltså en riktigt jobbig vecka, och sedan var vi certifierade. Först informationsmöte, sen hade vi en gemensam intervju som pågick två tre timmar, sen hade min fru en egen intervju, sen hade jag en egen intervju, och sen en intervju till kanske, och sen var vi klara. Och förslaget kom kanske två tre veckor efter, jättekort tid. (Familjehem)

Ingen har kommenterat att GFO:s kartläggning har dragit ut på tiden.

3.3 Grund- och fortbildning

Sedan den 1 januari 2013 ska kommunerna erbjuda familjehem utbildning. Samma år kom grundutbildningsmaterialet *Ett hem att växa i* som över tid har reviderats utifrån uppdaterad lagstiftning och forskning (Socialstyrelsen, 2017). Socialstyrelsen menar att forskning indikerar att grundutbildning tillsammans med handledning och fortbildning under en pågående placering är viktiga för utfallet av vården (Socialstyrelsen, 2012),

samtidigt som SBU konstaterat i en rapport att det saknas studier som utvärderat utbildningar av blivande familjehem och hur dessa påverkat utfallet för familjehemsplacerade barn (SBU, 2017, se även Bergström et al, 2020).

GFO erbjuder utöver grundutbildningen *Ett hem att växa i* även fortbildningen *Traumamedveten omsorg* (TMO). På grund av covid19-pandemins utbrott i mars 2020 fick två planerade utbildningstillfällen för grundutbildningen ställas in. GFO erbjuder nu utbildningen digitalt. Under 2019 och 2020 har GFO utbildat 24 familjer i *Ett hem att växa i*. Under 2019 utbildades främst familjehem med pågående placering som kommunerna inte hunnit/kunnat erbjuda utbildningen (Verksamhetschef GFO, e-post 2021-05-27). Enligt den senaste uppgiften, som även inbegriper utbildningar som har hållits 2021, har GFO sammanlagt grundutbildat 47 familjer (Verksamhetschef GFO, e-post 2021-07-21).

3.3.1 Pandemiläge och tidsbrist har medfört att alla inte gått grundutbildningen

Under intervjuerna med jour- och familjehem har vi ställt frågor om grund- och fortbildningen. Fyra av de tio intervjuade familjerna har ännu inte genomgått grundutbildningen *Ett hem att växa i* trots att de har barn placerade. Detta speglar situationen för de 49 familje- och jourhem som blev tillfrågade att ingå i utvärderingen, där ca 35 % ännu inte har genomgått utbildningen trots att de har placeringar (Verksamhetschef GFO, e-post 2021-06-17).

Sex av tio har genomgått grundutbildningen; tre hos GFO, tre hos kommun eller privat aktör. En av de intervjuade har även genomgått fortbildningen TMO hos GFO.

Inställningen till utbildning varierar bland jour- och familjehemmen. En del menar att det är viktigt med utbildning, andra som inte har gått grundutbildningen lyfter istället fram att erfarenheter från egna barn eller tidigare placeringar kan väga tyngre. Det verkar överlag svårt för familjerna att få tid att gå utbildningar. Många har erbjudits grund- och fortbildning men har inte hunnit gå. En familjehemsförälder som inte har gått grundutbildningen trots att ett placerat barn bor hos dem säger att det inte spelar någon roll att de inte har gått grundutbildningen eftersom hen menar att de vet hur det fungerar. På frågan om de har gått någon utbildning svarar hen att de har "erfarenhet från våra andra barn som vi har fostrat" (familjehem).

3.3.2 Nyttan med utbildning

De som har gått utbildningen menar att det är bra att få en förståelse för varför biologiska föräldrar är viktiga men även att det är viktigt att möta andra jour- och familjehem för att diskutera. De intervjuade familjerna efterfrågar fortbildning i kultur och hederskultur, fördjupning i lagrummen (SoL och LVU) och kunskap om frivilligplaceringar och vad det innebär.

3.4 Familjehemmen om GFO:s stöd

I Socialstyrelsens (2012) rapport *Oplanerade avbrott i familjehemsplaceringar av yngre barn och långvarigt placerade barn* är en av de huvudsakliga slutsatserna att stödet till både familjehem och placerade barn behöver bli bättre, vilket även har påtalats i senare rapporter (SBU, 2017).

GFO erbjuder en rad olika individuella insatser utifrån familjehemmens behov men insatserna ska endast ges efter remiss från kommunen. Det är familjehemssekreteraren som ger GFO uppdraget i samråd med familjehemmet. Familjehemssekreteraren aktualiserar en insats genom att kontakta GFO via telefon och göra en skriftlig uppdragsbeställning i Project Companion. Följande meny av insatser finns tillgängliga på GFO: handledning individuellt eller i grupp; nätverksträffar; uppstartsstöd som utformas individuellt efter behov men som innebär daglig kontakt med familjehemmet i två veckor och fysiska träffar vid behov; extra stödbehov som kan erbjudas när socialtjänsten inledningsvis redan vet att de finns ett stort stödbehov; 24/7 som innebär att familjehem kan erbjudas stöd utanför kontorstid under ett begränsat antal dagar; samt nätverksfamilj (Individuellt stöd från GFO, upprättat 2019-12-10). Därutöver startade ett mentorsprogram 2020.

Totalt har 13 familjer haft individuella stödinsatser via GFO. Under 2019 hade en stödinsats genomförts och under 2020 hade 12 familjer ingått i anpassade stödaktiviteter. Utöver det har 10 familjer varit anslutna till mentorsprogrammet (Verksamhetsberättelse 2019; Årssammanställning kvartalsrapporter, 2020; Verksamhetschef GFO, e-post 2021-07-21). Vad vi har kunnat utläsa från de skriftliga underlagen har ett begränsat antal stödinsatser från menyn hittills genomförts vilket kan bero på flera saker som att GFO befunnit sig i en uppstartsprocess, att behoven inte har funnits samt att pandemin har begränsat vad som kunnat erbjudas. Under intervjuerna med jour- och familjehem ställde vi specifika frågor om nätverksträffarna men inte om de andra insatserna på insatsmenyn, eftersom vi velat fånga hur jour- och familjehemmen själva beskriver det stöd som de har erbjudits.

3.4.1 Begreppet stöd är otydligt

Under intervjuerna med jour- och familjehem har vi frågat hur de har upplevt stödet från GFO och om de saknar något. Begreppet stöd har framstått som otydligt eftersom det kan betyda olika saker. Det är inte alltid som familjehemmen, GFO eller socialtjänsten menar samma sak när begreppet används. Både jour- och familjehemmen tenderar att använda det i mer vardaglig bemärkelse som att ha någon att ringa och fråga/diskutera med. En familjehemsförälder som är väldigt nöjd med GFO ger berättar så här apropå frågan hur hen har upplevt stödet från GFO:

Jättefint och bra stöd, det är därför jag säger att de har nog gjort mer än de ska göra. Just med stöd för dit har jag kunnat ringt med funderingar [...] ja hur gör jag det här, och vem ska göra det här? Å ja, jag har alltid fått bra stöd och bra kontakt och man har aldrig känt sig jobbig så där som man kan göra i kommunerna. (Familjehem)

3.4.2 Nätverksträffarna är uppskattade

Samtliga familje- och jourhem som deltar i utvärderingen säger sig vara en del av nätverken som har etablerats lokalt genom GFO. Majoriteten önskar fler nätverksträffar med andra jour- och familjehem men är medvetna om att covid-19-pandemin har medfört vissa begränsningar. Många anser att det är viktigt för såväl föräldrar som barn att kunna mötas och diskutera. För familjehemsföräldrar är det en möjlighet att diskutera svårigheter och utbyta erfarenheter, för barn är det bra att se att det finns andra barn i samma situationer. En familjehemsförälder menar dock att nätverksträffarna som under covid-19 pandemin har genomförts digitalt har inneburit att alla inte kommer till tals och att närverksträffarna inte har tillfört så mycket, vilket hen säger är en upplevelse som delas även av andra. En del familjehem påstås ta kommandot och pratar om sina bekymmer.

3.4.3 De flesta är nöjda med stödet som GFO erbjuder

Två av de tio familjer som deltar i utvärderingen har haft individuella insatser via GFO. Familjerna är nöjda med detta stöd och den ena familjehemsföräldern säger att det har varit "livsviktigt" (familjehem).

Familjehemsföräldern i den andra familjen lyfter fram att stödet blir en utbildning där man ges möjlighet att diskutera problem och frågor.

Alla familje- och jourhem utom ett är väldigt nöjda med GFO. Familjehemsföräldern som inte är nöjd hade väntat sig mer och en annan typ av stöd än det som erbjuds idag, nämligen avlastning. Bland de som är nöjda lyfts GFO:s tillgänglighet och bemötande fram som positivt. Det är i första hand det vardagliga stödet och kontakten som nämns. En familjehemsförälder säger exempelvis att ”De har ju funnits där hela tiden tycker jag [...] jag har ju inte daglig kontakt, kanske inte en gång i månaden heller, men de finns ju där om det skulle dyka upp någonting; men gud vad hände här, hur gör jag? Då finns dom ju liksom” (Familjehem). En jourhemsförälder svarar på frågan vilka förväntningar hen har på GFO och säger att

Ja förväntningar, alltså nu funkar det så himla bra med GFO och jag menar utifrån det som jag sitter i idag känner jag ett så otroligt bra stöd. Jag kan liksom inte säga nåt annat än att förväntningarna är ju att de ska återkoppla när man behöver det. Att det är dom som så att säga lyssnar på en när man har bekymmer och tar då diskussioner med soc och det gör dom när jag upplever att det inte funkar. De [GFO] är oerhört intresserade av hur vi mår, hur vi orkar, om de placeringar vi har funkar ehm, så att det känns väldigt bra. (Jourhem)

3.4.4 Familjer vill ha fortsatt kontakt med GFO efter placering

Två familjer lyfter emellertid att de tappat kontakt med GFO efter placering vilket de verkar uppleva som negativt. En familjehemsförälder säger:

Jag skulle önska mer, det jag tyckte var konstigt var att vi gick in i GFO men så tappade vi kontakten. Har ju ingen kontakt just nu, trots att det är min uppdragsgivare. Det blev struligt, GFO ger uppdrag men socialen styr. (Familjehem)

Citatet visar på ett centralt problem som flera intervjuade familjehem vittnar om, nämligen att det uppfattas som att GFO ger uppdrag och visst stöd men det är socialtjänsten som fattar beslut, har inflytande över och styr hur uppdraget sedan genomförs. Det tyder på att det finns en oklarhet kring GFO:s roll och vem som är familjehemmens uppdragsgivare.

3.4.5 Jour- och familjehemmen är kritiska till kommunernas socialtjänst

Av tio intervjuade jour- och familjehem lyfte sju kritik mot kommunernas socialtjänst, utan att detta varit en specifik fråga under intervjuerna. I huvudsak pekar man på brister i det vardagliga stödet, som kommunerna

Alltså för oss har ju stödet [från GFO] varit livsviktigt. För överlevnad, det har varit fantastiskt. (Familjehem)

enligt riktlinjerna ska erbjuda familjerna (Riktlinjer för GFO, 190101). De flesta är eniga om att socialtjänsten har ont om tid både för kontakt med familjerna och barnen men också för att ge tillräcklig information, exempelvis om barnen som placeras.

Ett annat centralt drag i familjehemmens berättelser är upplevelsen av brist på förståelse för familjehemmens situation. En familjehemsförälder upplevde exempelvis att hens känslor inte togs på allvar av familjehemssekreteraren och upplevde heller inget stöd i hur hen skulle komma in i och förhålla sig till det nya familjehemsuppdraget (Familjehem). Andra exempel från intervjuerna där jour- och familjehemmen menar att socialtjänstens uppdrag brister är att umgängesplaner kommer för sent, att man inte ser barnens behov samt att de är svåra att få tag på vilket exempelvis leder till att jour- och familjehem upplever att de behöver tjata till sig möten.

Det är inte lätt att få tag på socialtjänsten, jag vill inte prata illa om dem, de har ju fullt upp men det är lättare att få tag på GFO. (Familjehem)

Umgänget med barnets biologiska föräldrar är också en utmaning som hälften av jour- och familjehemmen lyfter som en problematik. Man har saknat socialtjänstens stöd och är missnöjd med ”den starka föräldrarätten” i lagstiftningen. En familjehemsförälder, som genomgick utbildning efter placering, uttrycker att hen inte fick tillräckligt med information om vad uppdraget innebar före och i samband med placering och att det därför blev jobbigt med umgängesfrågan eftersom hen fick veta att hen eventuellt skulle behöva träffa de biologiska föräldrarna varje dag:

Jag visste knappt skillnaden mellan en frivillig placering och ett LVU. Eftersom vi inte hade gått någon utbildning så hade jag liksom inte fått den här informationen [...] Och så just det här att de [socialtjänsten, vår anmärkning] menade när jag sa det liksom att vi då, våran familj, hur ska det fungera om vi ska ha umgänge med föräldrarna varje dag, vi måste ju tänka på de andra barnen och liksom eh nej men det ingick i vårt uppdrag var det svar som vi fick. (Familjehem)

Personen vände sig därför till GFO för stöd, vilket hen upplever att hen fick och citatet är ett av flera exempel på hur familjehem har valt att vända sig till GFO om de inte fått svar och stöd från socialtjänsten. Det tycks som att GFO:s strategi att rekrytera och behålla familjehem genom tillgängligt bemötande har skapat vissa förväntningar som socialtjänsten inte har möjlighet att leva upp till. Den relation som byggs mellan GFO och jour- och familjehem under rekryterings- och kartläggningsprocessen behöver överföras till och även inkludera socialtjänstens familjehemssekreterare.

3.5 Förväntningar på GFO och förbättringsförslag

De flesta familjerna som har deltagit i utvärderingen är nöjda med GFO och ser GFO som ett lyft i jämförelse med hur jour- och familjehemsuppdrag åt kommuner har fungerat tidigare. De anser att GFO lever upp till deras förväntningar och gör mer än de behöver. Vissa anser att GFO borde få mer på 'sitt bord', exempelvis att de har fortsatt kontakt med familjehemmen under placering. Andra har sagt att de tycker att GFO ska ta över mer från kommunerna och att GFO borde få mandat att styra upp arbetet i kommunerna. En familjehemsförälder menar emellertid att GFO har gett en förskönande bild av vad de kan erbjuda och hade förväntat sig avlastning och förmåner som finns hos privata aktörer. Att det inte blev så upplevs som en stor brist. Här kommer även ersättningsfrågan in. Ett familjehem har uppgett att deras ersättning försämrats sedan de fick uppdrag från GFO. Kommunen ska ha förklarat att ersättningar till familjehem i och med GFO skulle enhetliggöras, vilket gjorde att familjen gick miste om förmåner som de förhandlat fram tidigare.

4 Resultat från intervjuerna med chefer och medarbetare på GFO och i kommunerna

Vi har intervjuat sju personer på GFO (verksamhetschef, kommunikator och familjehemssamordnare) samt 13 personer i kommunerna Örnsköldsvik, Sollefteå, Ånge, Kramfors och Härnösand (enhetschefer samt teamledare, familjehemsrekryterare och familjehemssekreterare). Fortsättningsvis nämns samtliga personer förutom cheferna som medarbetare på GFO och i kommunerna. Genomgången av resultaten presenteras med fokus på frågorna som ingick i uppdragsbeskrivningen för utvärderingen:

- Vilka utmaningar har kommunerna och GFO upplevt sedan starten? Hur har dessa bemötts?
- Hur har samverkan mellan GFO och kommunerna fungerat?
- Hur fungerar kommunikationen?
- Finns en samsyn kring hur ansvar ska fördelas och hur situationer ska lösas?

Enligt uppdragsbeskrivningen skulle fokus i utvärderingen ligga på GFO som organisation, på samverkan med kommunerna samt kommunernas förutsättningar att ta ansvar för sin del av måluppfyllnaden. Vi ser det därför som betydelsefullt för den fortsatta läsningen att presentera riktlinjerna gällande samarbetet mellan kommunerna och GFO (Riktlinjer för GFO, 190101). Enligt riktlinjerna fördelas ansvarsområdena på följande sätt:

GFO:s ansvar	Kommunernas ansvar
Rekrytering	Underlätta rekrytering
Kontrollera familjehemmets allmänna lämplighet	Utreda barnet och ta beslut om insatsform
Administrera och uppdatera en gemensam familjehemsbank	Presentation av behov av familjehem till GFO
Erbjuda familjehem för matchning vid behov	Utreda familjehemmets lämplighet att ta emot ett visst barn
Stöd till familjehem med placering	Skriva avtal med familjehemmet
Kontraktera och handha jourhem	Handlägga barnets placering

Verka för att verksamheten följs upp	Handlägga och ge stöd till familjehemmet under placeringen
	Bidra till uppföljning av verksamheten

Det är mot bakgrund av dessa riktlinjer som tydliggör ansvars- och samverkansområden som vi nu presenterar resultaten från intervjuerna med chefer och medarbetare på GFO och i kommunerna. Resultaten presenteras under rubrikerna organisatoriska utmaningar, utmaningar i samverkan, utmaningar i rekryteringsprocessen, kartläggning och matchning samt utbildning och stöd.

4.1 Organisatoriska utmaningar

4.1.1 Hög personalomsättning på GFO

I organisationsförslaget för GFO identifieras svårigheter att rekrytera medarbetare som en risk i skapandet av en läns gemensam organisation. Här betonas främst svårigheten i att genomföra en stor rekryteringsinsats och att rekrytera många samtidigt (Jacobsson Lund, 2017). Av GFO:s underlag för verksamhetsberättelse 2020 framgår det att tre medarbetare på GFO avslutade sina anställningar, några efter kort tjänstgöringstid. Denna information säger inte mycket om risken som betonades i organisationsförslaget men indikerar en utmaning att behålla personal och uppnå en stabil arbetsgrupp i en läns gemensam organisation. GFO:s verksamhetschef påtalar att rekryteringen av medarbetare har varit en stor utmaning eftersom det är speciellt att komma från socialtjänsten till en organisation som inte är en myndighet. Det innebär att man hamnar en bit från det sociala arbete man är van vid. Utmaningen beskrivs i första hand ha varit att förankra hos potentiella medarbetare vad GFO är för organisation och vad det innebär att tacka ja till en tjänst på GFO.

En medarbetare på GFO framhåller att personalomsättningen leder till att det blir rörigt, att man tvingas till nya omtag hela tiden och tappar fart. Den höga personalomsättningen på GFO har även påtalats av fem medarbetare och chefer i kommunerna. En kommunmedarbetare uttryckte att "en svårighet är personalomsättningen på GFO, man vet inte alltid vem man ska vända sig till. De har även tillgänglighetsveckor, olika personer olika veckor, så tar någon annan tar vid och där brister det då vi får upprepa oss [...] Det är utmattande". (Medarbetare kommun). Det finns alltså en önskan om en mer stabil arbetsgrupp på GFO från båda håll.

4.1.2 Personalneddragningar i kommunerna

I organisationsförslaget angavs att en konsekvens av en länsgemensam organisation kan bli att tjänster behöver göras om inom kommuner om GFO tar över de uppgifter som medarbetare har haft större del av sin tjänst uppbyggd kring. Men i förslaget påtalades att de flesta medarbetare har haft dessa arbetsuppgifter som en mindre del av sin tjänst och att de har haft svårt att hinna med dessa. Därför betonades att en omorganisation borde skapa förutsättningar för medarbetare att hinna med de arbetsuppgifter som stannar i den kommunala organisationen (Jacobsson Lund, 2017).

Under intervjuerna har fem kommunmedarbetare och chefer berättat att tjänster inom barn och familj på socialtjänsten har tagits bort i två kommuner sedan GFO inrättades. Det är inte helt uppenbart varför, men en chef nämner att GFO inhämtar mycket information om familjehemmen genom sina kartläggningar och att det därför skulle gå bra med en familjehemssekreterare mindre än tidigare. Att kommunerna numera har färre familjehemssekreterare upplevs emellertid som stressigt. En kommunmedarbetare menar exempelvis att hen inte har arbetstiden som krävs för att kunna ge det stöd som hen önskar till familjehem vilket upplevs som "tungt" (Medarbetare kommun). En chef kritiserar personalneddragningarna i andra kommuner och säger att de kommunerna har sett sin chans att dra ner på tjänster. Denna chef framhåller att detta är fel eftersom syftet var att kommunernas familjehemssekreterare skulle få mer tid till det de behöver göra, nämligen att ge mer stöd.

4.1.3 Uppstartsprocessen utifrån två perspektiv

En annan utmaning är kopplad till att starta upp en organisation och befinna sig i en utvecklingsprocess under en längre tid. GFO:s medarbetare anser att GFO har kommit långt i processen men påtalar att man har behövt prioritera gällande målen. En medarbetare säger att:

Vi har inte kunnat jobba med alla mål samtidigt utan vi har ju liksom tagit ett mål i taget. Fastän alla känns lika viktiga så har vi ju ändå fått göra en prioritering av målen där jourhem då var bland de första som klev på första juli 2019 och så sen så har det ju varit prio på kartläggning och rekrytering för att sen då kliva in på utbildning. Det andra har ju kommit senare men det här var ändå det primära som vi började med (Medarbetare GFO).

Det har även varit fokus på att hitta arbetssätt och rutiner, och GFO-medarbetare önskar därför att ta ett steg tillbaka och stabilisera de olika delarna.

Fem kommunmedarbetare har tvärtom uttryckt att GFO inte har kommit så långt som man hade förväntat sig. Andra har sagt att de har förståelse för att det tar tid att starta upp en sådan här organisation. En kommunmedarbetare säger att de inte har fått det de behövde, det vill säga fler familjehem, och att hen har därför ändrat sin uppfattning om vilket verksamhetsmål som bör prioriteras: "stödet och utbildningarna känns nu viktigast" (Medarbetare kommun).

Analyser av intervjuerna visar alltså att det finns olika förväntningar på processen och hur långt man tycker att GFO borde ha kommit vid det här laget. Tre medarbetare på GFO nämner att det kan bli en stressfaktor att tvingas förhålla sig till kommunernas olika förväntningar. En chef på kommun berättade att kommunerna inte alltid har haft samma riktning, att man har fastnat i saker samt att man, när det blev skarpt läge, började lägga över allt fler saker på GFO. Denna iakttagelse stämmer väl överens med det som GFO-medarbetarna har uppgett.

4.2 Utmaningar i samverkan

I Riktlinjerna för GFO anges att en god samverkan mellan parterna är en förutsättning för att GFO ska kunna uppnå effektmålen och att samtliga parter har ansvar för en fungerande samverkan. Kommunikationen ska i första hand ske mellan kontaktpersoner inom GFO och kommunerna. Strategiska frågor kring samverkan ska diskuteras av verksamhetens styrgrupp som utgörs av IFO-cheferna i de deltagande kommunerna. Även eventuella problem i samverkan ska lyftas i styrgruppen.

4.2.1 Samverkan fungerar på ett övergripande plan

Under intervjuerna för den här utvärderingen berättar medarbetare på GFO och i kommunerna att samverkan har fungerat bra på ett övergripande plan. Från GFO:s perspektiv påtalas till exempel att det finns en god anda, att man tar lärdom av varandra och utvecklar lösningar när det behövs. Kommunmedarbetare berättar att det oftast är tydligt vem som ska göra vad eftersom många saker är lagstyrda. Chefer och kommunmedarbetare framhåller även att det sällan är ett problem att lyfta saker med GFO. Nedan presenteras utmaningarna som är relaterade till samarbetet och samverkan.

4.2.2 Behovet av en tydligare informations- och kommunikationskedja

I organisationsförslaget för GFO betonades att det var viktigt att genomföra en strategisk implementeringsprocess för att minska riskerna för bland annat missnöje inom de kommunala organisationerna. Det beskrevs även

som viktigt att socialcheferna stöttade implementeringsprocessen med hjälp av strategisk kommunikation (Jacobsson Lund, 2017).

Informations- och kommunikationskedjorna nämns av medarbetare på både GFO och i kommunerna som en utmaning för samverkan. Exempelvis anses att kommunikationskedjan så som den ser ut idag inte banar väg för ett smidigt samarbete. Kommunmedarbetare menar att informationsdelen och hur information ska nå ner i organisationen behöver förbättras. Man önskar en tydligare dialog kring riktlinjer och att handläggarna skulle få mer information om GFO och kedjan. På frågan om vilken som är den största utmaningen i det gemensamma arbetet svarar en kommunmedarbetare att:

GFO är jättebra på att informera men jag skulle säga att den här informationsdelen och sen hur det går ner i vår organisation och hur det ska nå medarbetare det tycker jag faktiskt är en utmaning [...] Alltså chefen på GFO håller i möten med styrgruppen och sen har hon möten med enhetscheferna och sen med familjehemssekreterarna och då blir det ju såhär. Den här gången, om man har frågor eller någonting sånt, nu brukar det oftast komma fram, men det är ganska lång kommunikationsväg där. Sen ska ju då våra enhetschefer, tänker jag, också ha ett gott samarbete och förmedla till alla sina grupper. Och det är väl det som, i alla fall nu, jag tycker nog att det skulle behöva förbättras. Det finns inget givet forum i min organisation där jag kan förmedla all information som behöver förmedlas till barnsekreterarna och så. (Medarbetare kommun)

Citatet påvisar att det som efterfrågas dels är en tydligare övergripande kommunikationskedja, dels ett tydligare forum för kommunikation i de interna organisationerna. Avslutningsvis upplever två medarbetare på kommunerna att de har fått mycket överflödigt information via e-post från GFO och har nämnt e-post som skickas ut regelbundet med information från Socialstyrelsen.

4.2.3 Det råder otydlighet i detaljfrågor

I organisationsförslaget för GFO beskrivs utmaningen med ytterligare en organisation som ska ha kontakt med familjehemmen och att det riskerar att leda till förvirring om vad som gäller. Därför betonas vikten av tydlig skriftlig information och en samsyn kring vem som ansvarar för vad för att det ska bli tydligt för familjehemmen vilken part de än talar med (Jacobsson Lund, 2017).

Medarbetare på både GFO och i kommunerna är eniga om att många delar av ansvarsfördelningen i samarbetet fungerar bra, till exempel vad som bör ske om man upptäcker att ett barn far illa eller om ett familjehem inte klarar av sitt uppdrag. De betonar emellertid att det kan vara otydligt för familjehemmen vem som ansvarar för vad och att det för dem själva stundtals finns en del oklarheter i ansvarsfördelningen när det kommer till detaljer. Som exempel uppges vem som ansvarar för att samtala med familjehemmen om ersättning och vem som ska kontakta ett familjehem om kommunen inte vill matcha familjehemmet med ett specifikt barn. Detta påtalades även av ett familjehem som menar att återkopplingen brast då barnet som familjehemmet lämnats som förslag till placerades i ett annat familjehem. Den tilltänkta familjen fick besked om detta först efter att själva ha tagit kontakt.

4.2.4 En ökad administrativ tyngd

Åtta av 13 kommunmedarbetare lyfter att GFO inneburit en ökad administrativ belastning. Man menar att det är mer arbete idag och att det var enklare tidigare. En person säger att "GFO bygger upp en organisation som är för byråkratisk och krånglig" (Medarbetare kommun). Personen uppger att det har blivit mer att fylla i vilket gör att arbetet upplevs som mer administrativt än tidigare. Även om många visar en generell förståelse för betydelsen av de administrativa delarna så upplever flera kommunmedarbetare att det är krångligare och tidsmässigt mer krävande idag än tidigare. Det kan vara svårt att förhålla sig till när man redan upplever tidsbrist för att utföra arbetsuppgifter på ett önskvärt sätt. En kommunmedarbetare påtalar att alla dokument som behöver fyllas skapar stress eftersom personen inte anser sig ha tid att hinna med allt. En chef påtalar att medarbetarna har "suckat för det blir för mycket dokument" (Chef kommun). Specifika administrativa komponenter som lyfts fram som krångliga är remissförfarandet och den digitala plattformen Project companion.

4.2.5 Det är svårt att skapa tillit och förtroende

En organisation utgörs inte enbart av dess riktlinjer och regelverk utan bygger även på medarbetares inställning och hållning eftersom vardagens arbete håller samman organisationens praktik och tanken om den (Svensson, 2013). En utmaning som framkom i intervjuerna är att skapa förtroende för och tillit till organisationen. Två medarbetare på GFO beskriver det som en stor utmaning att skapa ett gemensamt vi. En annan medarbetare på GFO menar att förtroendet för GFO varierar mellan kommunerna. Denna uppfattning återkommer i kommunmedarbetarnas berättelser, en menar att hen har fått "sälja in" GFO till andra medarbetare,

exempelvis barnsekreterarna, som har varit skeptiskt inställda till idén med GFO. En annan kommunmedarbetare menar att hen inte känner sig som en del av GFO och en tredje nämner att hen upplever att kommunen blir ifrågasatt och tillsagd vad de ska göra vilket gör att GFO upplevs som en överorganisation.

De upplevda svårigheterna återfinns även i andra samverkansprojekt som visar att grunden för ett bra samarbete mellan kommuner och en gemensam familjehemsorganisation handlar om att undvika en vi och dom-känsla genom att utveckla tillit och respekt för varandra (se exempelvis Eriksson, 2020).

4.2.6 Besvikelsen över att saker inte blev som planerat

I organisationsförslaget ingick ytterligare två kommuner än de som sedan blev en del av GFO (Jacobsson Lund, 2017). Det sista temat på utmaningar i samverkan som vi har noterat är besvikelsen över att dessa kommuner, Sundsvall och Timrå, inte blev en del av GFO. Fyra kommunmedarbetare har uttryckt sin besvikelse som också verkar ha påverkat deras syn på GFO och att förutsättningarna för samarbetet förändrades. En medarbetare säger att:

Från första början så såg ju inte GFO:s uppdrag ut så som det gör idag. Det var ju mer fokus på rekrytering och att Sundsvall skulle vara med. Vi, jag och en kollega, såg ju det som en jättemöjlighet att nu kommer vi bli sju starka kommuner som kan marknadsföra oss utåt. Så hoppade Sundsvall, som är den största kommunen, de hoppade av, vilket gör att det hamnade ett stort ansvar på oss att bidra med det vi redan hade. Och det har ju irriterat många att vi har fått lämna ifrån oss dokument som vi har skapat, sätt att arbeta. Att dela med oss, såklart gör man det men när man inte får något tillbaka. (Medarbetare kommun)

Citatet ovan signalerar en frustration över att som "större" kommun uppleva ett större ansvar i samarbetet. Det leder oss vidare till nästa utmaning i samverkan.

4.2.7 Obalans i förutsättningar skapar friktioner

Vi har noterat att det finns en obalans i förutsättningar för samverkan i respektive kommun. GFO:s medarbetare menar att kommunerna är olika mycket tillgängliga, det skiftar hur mycket tid som kan avsättas för samverkan, kommunerna har olika arbetssätt och samarbetet fungerar därför olika med de olika kommunerna. Kommunmedarbetare och chefer har framför allt påtalat tidsbrist. En kommunmedarbetare säger exempelvis att:

Mycket av rutinerna är bra men så ser ju verkligheten ut annorlunda i kommunen, vad man har för möjligheter och hur många man har på tjänsten och hur mycket tid vi kan avsätta för vissa saker [...] Man kan alltid ha ambitioner men vad är realistiskt egentligen. (Medarbetare kommun)

En annan kommunmedarbetare lyfter dilemmat som uppstått för att man tillsammans ska erbjuda mer än tidigare då det har slagit tillbaka på familjehemssekreterarna för att förväntningar på dem som genomförare blir högre (Medarbetare kommun).

Vidare upplevs det som svårt att erbjuda likvärdiga villkor till familjehemmen med en obalans i förutsättningar. En stark rekommendation i organisationsförslaget var att arbeta för likvärdighet för att minska en snedvriden konkurrens mellan kommunerna (Jacobsson Lund, 2017) men det framkommer att det är en utmaning att utveckla gemensamma former för exempelvis ersättning och stöd. Det framkommer även att man idag gör rätt olika. Många medarbetare på GFO och i kommunerna har emellertid påtalat risken att familjehemmen ser att kommuner gör olika och att det borde finnas en lägstanivå för stödet som kommunerna tillhandahåller. En GFO-medarbetare säger att:

Det är en av utmaningarna, att få det gemensamma, om vi ska vara en gemensam organisation, då gäller det ju att ha någon sorts bas och där är ju inte kommunerna än. Med ersättningarna är det ju lite enklare för det kan man ju ändå liksom, det har vi enats om så det är väl det minsta bekymret. Men det kan ju vara andra saker, som umgänge är ju väldigt svårt, och avlastningsfamiljer är också en sån här grej när man gör olika i våra fem kommuner. Vi skulle ju önska att man hade ett gemensamt tänk i det och prata om det med nya familjehem att är man med i GFO då har man rätt till det här eftersom vi inte kan konkurrera så mycket med pengar så vill ju vi kunna ge andra saker. (Medarbetare GFO)

4.3 Utmaningar i rekryteringsprocessen

Det är en stor utmaning att rekrytera familjehem och särskilt svårt att hitta familjehem till tonåringar och barn med beteendeproblem (Löfstrand, 2009). Även om det har noterats att det är något enklare för privata företag så upplever även dessa svårigheter att rekrytera familjehem till ungdomar (Svensson & Kihlström, 2019). Rekryteringsproblemen förklaras med att det idag finns färre familjer som är villiga att ta sig an fler barn eftersom arbetsliv och familjeliv har förändrats, samt att de barn som placeras idag har större problem än tidigare (Löfstrand, 2009). Bristen på familjehem är emellertid en säkerhetsfråga eftersom ett litet utbud av familjehem kan

innebära att socialtjänsten tvingas göra avkall på kvalitet samt att barns och familjehemsföräldrars önskemål inte går att tillgodose (Svensson & Kihlström, 2019). Det här betyder att barn riskerar att inte få den vård och fostran som de är berättigade till samt att socialnämnder väljer andra vårdformer som leder till felbehandling (SOU 2015:71; Sallnäs & Wiklund, 2017).

Den utredning som genomfördes av FoU Västernorrland 2015 som ett första steg mot att föreslå en läns gemensam familjehemsorganisation visade att samtliga kommuner i länet upplevde svårigheter att både rekrytera nya och behålla erfarna familjehem. En huvudproblematik var att det strategiska arbetet med marknadsföring, stöd och utbildning till familjehem inte hade stort utrymme i de kommunala organisationerna. En läns gemensam organisation (GFO) som ansvarade för dessa arbetsuppgifter ansågs kunna ge såväl ekonomiska vinster som kvalitetsvinster för länets familjehemsvård. Det framkommer att en ökad rekrytering av familjehem är ett sätt att möta behovet av fler familjehem men att en bank med tillgängliga familjehem också behöver matcha behoven hos de barn som ska placeras (Skoog, 2016).

För att bygga upp en gemensam familjehemsbank beslutade kommunerna våren 2019 att inventera sina egna familjehem som fick en förfrågan om att överföras till GFO. Uppskattningsvis lämnades initialt ett 20-tal familjer över under GFO:s uppstart. Därefter har familjehem kommit till GFO:s bank efter att nya familjer anmält intresse och en kartläggning genomförts av GFO, efter att familjehem som har uppdrag i andra kommuner än GFO:s eller via privata aktörer har genomgått en uppdaterad kartläggning, efter att en GFO-kommun inventerat och lämnat över familjehem som kan tänka sig att ta emot fler barn, eller efter avslutningssamtal som genomförs vid placeringars avslut då familjehem som vill ta emot fler placeringar kan överföras till banken. I GFO:s bank finns därmed såväl erfarna som erfarna familjehem (Verksamhetschef GFO, e-post 2021-06-14).

I GFO:s familjehemsbank finns för närvarande totalt 95 familjehem, varav 24 är tillgängliga och kan ta emot placering. Några av dessa har redan barn placerade hos sig, men kan ta emot fler. 22 familjer är pausade och har överenskommelse med GFO att GFO eller familjerna själva initierar kontakt inom en viss tid för att överväga om möjlighet till placering finns. Resterande 49 familjehem är upptagna och vill eller får inte ta emot fler placeringar. Från 1 juli 2019 till 31 december 2020 genomförde GFO 26 fullständiga kartläggningar och 20 uppdateringar av befintliga familjehem. (Verksamhetschef GFO, e-post 2021-06-14).

4.3.1 Fortsatta svårigheter att rekrytera familjehem som matchar barnens behov

Att hitta tillräckligt många familjer som är intresserade av och lämpade för att åta sig familjehemsuppdrag är något som lyfts av chefer och medarbetare på GFO och i kommunerna som en fortsatt svårighet i länet. Kommunerna rekryterar fortfarande egna familjehem och/eller vänder sig till konsultföretag. En kommunmedarbetare påtalar att kommunen aldrig har fått tre förslag på familjehem från GFO, som det var tänkt. Man tvingas därför göra kompromisser eftersom det inte alltid går att göra goda matchningar. Kommunmedarbetaren säger även att det saknas familjehem i GFO:s bank som är villiga att ta emot ungdomar. En chef säger att kommunen får förbise vissa områden ibland, till exempel vad barnet och familjehemmet har för intressen. Barnet kan ha ett stort hästintresse som inte får utrymme i familjehemmet. Denna problematik har även nämnts av medarbetare på GFO som säger att det idag finns många oerfarna familjehem som är begränsade i vilken målgrupp barn de kan ta hand om. Medarbetare såväl på GFO som i kommunerna önskar ett större urval av familjehem för att kunna genomföra bättre matchningar.

Att kommuner tvingas förbise vissa områden vad gäller barnets intressen är problematiskt av flera anledningar, men i synnerhet då barn som placeras utanför det egna hemmet har rätt att komma till tals och få sina åsikter beaktade (SoL, 2001:453; LVU, 1990:52; Barnkonventionen, 2018:1197). IVO:s (2017) granskning av familjehemsvården visar emellertid att barns synpunkter och erfarenheter inte beaktas i tillräcklig utsträckning av socialtjänsten, trots att barn ska ha möjlighet att säga något om sina preferenser vid val av vårdform vilket borde betyda att de även ska få delge sina åsikter om matchningen (Sallnäs & Wiklund, 2017:66). Att inte beakta barns åsikter i tillräcklig utsträckning eller underlåta dem att vara en del av beslut som rör deras placeringar och liv riskerar dessutom att få mer långsiktiga konsekvenser för barn i form av låg självkänsla och dåligt självförtroende (Leeson, 2007). Det går dock inte utifrån den här utvärderingen att dra slutsatsen att dessa omständigheter har försämrats i och med etableringen av GFO, sannolikt existerade dessa problem även innan.

Några kommunmedarbetare har även påtalat att kommunerna ibland har fått märkliga förslag på familjehem - familjehem som ratats av kommunen tidigare. Andra lyfter fram att det inte alltid har fungerat med akuta placeringar via GFO eftersom det ibland saknats jourplatser. Såväl intervjuer med familjehem som med kommunmedarbetare visar att GFO tillfälligtvis har utökat antalet platser som kan ta emot akuta placeringar genom att vissa familjehem har fått sådana uppdrag och då kallas

akutfamilj. En kommunmedarbetare säger att ”det är inte optimalt. Jag tror att det blir problem med familjerna, de är inte förberedda och förstår inte att det är tillfälligt. Det kan även påverka de stadigvarande placeringarna” (Medarbetare kommun). Akutfamilj, eller som de intervjuade familjehemmen säger – snällhem, är en lösning som GFO har använt under tidsperioder då man inte har haft fulltaliga platser inom jourhemsverksamheten, hösten 2019 och även under våren 2021 (Verksamhetschef GFO, möte 2021-06-14).

Att använda befintliga familjehem även för akuta placeringar är inte unikt för GFO. En nyare studie visar att det råder en begreppsförvirring kring jourhem. Vissa kommuner har jourhem som är specifikt utredda att ta emot ett barn med kort varsel medan andra använder befintliga familjehem för dessa placeringar vilket tyder på ett samlat behov av att jourhem definieras tydligare i både praktik och lagstiftning (Skoog, 2021).

4.3.2 Problemen med en gemensam familjehemsbank

Vidare så har utmaningarna med en gemensam familjehemsbank nämnts under intervjuerna. Två GFO-medarbetare har uttryckt att det finns risker med att samla många familjehem eftersom ”det är svårt att behålla familjehem tillgängliga om det dröjer” (Medarbetare GFO). Risken är att familjehemmen kan vända sig till en annan kommun eller till en privat aktör om processen drar ut på tiden. Chefer och medarbetare på kommunerna lyfter en annan utmaning med den gemensamma familjehemsbanken. Fyra personer har nämnt att närhetsprincipen hotas efter inträdet i GFO eftersom man anlitar varandras familjehem och att barn därför behöver placeras i andra kommuner. Denna oro har förankring i forskning som visar risker med att placera barn i familjehem belägna långt från föräldrahemmet. Det tenderar bland annat att öka risken för sammanbrott (Sallnäs & Vinnerljung, 2012).

En kommunmedarbetare lyfter avslutningsvis fram problematiken i att det finns kommunala skillnader i bedömningar av familjehem och att det är en svår fråga vem som ska göra den slutgiltiga bedömningen huruvida ett familjehem är lämpligt eller inte.

4.3.3 Det råder delade meningar om rekryteringsarbetet och dess effekter

Enligt GFO:s verksamhetsberättelse för 2020 anställdes en kommunikatör på halvtid i juni det året. Kommunikatörens ansvar är att hålla samman de relationsskapande aktiviteterna och varumärkeskommunikationen (Verksamhetsberättelse 2020). GFO genomför bland annat kampanjer, mindre annonser men erbjuder även digitala träffar där potentiella

familjehem inbjuds till Teamsmöten en fredag i månaden för att ställa frågor (Medarbetare GFO). Det finns väldigt få studier om familjehemsrekryteringskampanjer och deras effekter. En äldre internationell studie visar bland annat att framgångsrika rekryteringskampanjer kräver god kunskap om kommunernas behov av familjehem, om rekryteringsområdet, ett nära samarbete med erfarna familjehem samt välfungerande strategier för att hantera intresseanmälningar (Triseliotis, 2000).

Medarbetare på GFO och i kommunerna lyfter fram det som positivt att GFO anställde en kommunikatör som kan arbeta mer strategiskt och genomtänkt med marknadsföring. Två personer på GFO nämner att rekryteringen idag är planerad och genomtänkt men att det ändå inte riktigt går som önskat. En medarbetare säger exempelvis att kampanjen 2020 inte genererade så många intresseanmälningar som man hade hoppats på (Medarbetare GFO). En annan säger att det är svårt att mäta effekter av kampanjer direkt. Mätningar måste pågå under en längre tid eftersom det handlar om att man sår frön som kan få människor att överväga att göra en livsomvändning efter en tid (Medarbetare GFO).

På frågan om medarbetare och chefer på kommunerna uppfattar att det har skett en förbättring av rekryteringen av familjehem svarar tre medarbetare och chefer att rekryteringen har förbättrats, en menar att det har skett en förbättring i och med att GFO gör mer än vad kommunen kunde göra tidigare, två anser inte att det har skett en förbättring och fem är ambivalenta, de uttrycker inte nödvändigtvis att de anser att det har blivit sämre men inte heller bättre.

Vidare verkar det saknas viss samsyn kring hur man bör rekrytera och arbeta med marknadsföring. En medarbetare på GFO berättar att hen har upplevt att vissa kommuner är negativt inställda gentemot viss typ av marknadsföring, exempelvis via sociala medier. En kommunmedarbetare säger sig ha synpunkter på när marknadsföring riktas efter ett specifikt barns behov, att det inte är lämpligt.

4.3.4 Svårigheten att konkurrera med privata aktörer

Medarbetare på både GFO och i kommunerna har betonat att det är väldigt svårt att konkurrera med privata aktörer. GFO och kommunerna har inte tillräckliga konkurrensfördelar och många verkar eniga om att ersättningen behöver bli högre för att kunna locka fler att bli familjehem. Man säger även att det behöver finnas ett bättre grundstöd under placeringen.

Många privata aktörer, så kallade konsultföretag, erbjuder idag paket av familjehemsvård som innehåller rekrytering, utbildning och förstärkt

stöd till barnen som placeras och familjehemmen. På de privata företagen arbetar inte sällan familjehemsrekryterare med specialkompetens som erbjuder planerad och akut handledning och stöd. Privata företag erbjuder dessutom högre ersättning till familjehemmen (Svensson & Kihlström, 2019). Enligt Vårdanalys (2016) kan dygnskostnaden för konsulentstött vård vara minst dubbelt så hög som den kommunala familjehemsvården. Ersättningen utgör en allt större del av familjehemmens inkomst (IVO, 2017) och internationella studier pekar på en tilltagande professionalisering av uppdraget, där ersättningen kan spela en viktig roll för familjehemsuppdraget (Hardesty, 2018; deWilde m fl, 2019). Dessa tendenser har även kommenterats i intervjuerna.

Verksamhetschefen på GFO framhåller att det inte är med pengar GFO kan konkurrera med, utan med utbildning, ett nätverkssammanhang, stöd och korta väntetider på en placering:

Vi kan inte konkurrera med pengar. Men vi på GFO kan konkurrera med att vi kan se till att de får bra grundutbildning, att de får fortbildning att vi organiserar dom, att de får träffas. Kommunerna ska sedan stötta kring placeringen och så ska vi kliva in om det behövs. Det är vår affärsidé. [...] Om man väl har tagit steget och blivit kartlagd, då vill man ha en placering, då vill man inte vänta flera månader. (Verksamhetschef GFO)

4.4 Kartläggning och matchning

Om det inte finns en trygg relation mellan barnet och familjehemmet och barnet inte får sina behov tillgodosedda riskerar placeringen att avslutas i förtid. Sammanbrott är vanligt förekommande både i Sverige och internationellt (Skoog, 2013; Socialstyrelsen, 2020), även bland yngre och långvarigt placerade barn (Sallnäs & Vinnerljung, 2012). Utredningar, av både barn och familjehem, är viktiga för att kunna göra en bra matchning och för att säkerställa att familjehemmet kan tillgodose barnets behov. Även om GFO, eller privata aktörer, gör kartläggningar av familjehemmen är socialtjänsterna i kommunerna skyldiga att utreda ett familjehems lämplighet att ta emot ett specifikt barn. Om familjehem inte utreds av kommunerna ökar risken för sammanbrott vilket kan leda till allvarliga konsekvenser för barnet varför det är viktigt att kommunerna fullföljer sin skyldighet att genomföra egna utredningar (IVO, 2017). Under intervjuerna med medarbetare på både GFO och i kommunerna framkommer att kartläggnings- och remissprocesserna hela tiden förfinas vilket innebär att uppdateringar kan ha skett sedan intervjuerna ägde rum. Men här listas de utmaningar som nämndes av medarbetare på GFO och i kommunerna vid tiden för intervjuerna.

4.4.1 Skiftande åsikter rörande kartläggnings- och remissförfarandet

Det finns skiftande åsikter om de kartläggningar som GFO gör, vilka ligger till grund för kommunernas fortsatta arbete med utredning av familjehemmen. Två kommunmedarbetare anser att kartläggningarna är det bästa med GFO. De menar att kommunen numera gör bättre matchningar samt att besluten som fattas baseras på mer neutrala bedömningar av familjehemmen. Tidigare kunde ett familjehem utredas när barnet redan hade placerats. Dessa medarbetare anser därför att systemet blivit bättre och tryggare. Två andra kommunmedarbetare anser att kommunerna får för mycket information i kartläggningarna. Fyra kommunmedarbetare framför direkt kritik och menar att kartläggningarna innehåller slarvigt språk, att de är tunna och/eller bygger på gammal information samt att GFO inte djupdyker i kartläggningarna. En kommunmedarbetare påtalar att hen efter kartläggningar från GFO "gör lika mycket tid på familjehemmen" och jämför sedan GFO med privata aktörer där det inte fungerar på samma sätt.

Medarbetare på GFO menar att barnremisserna som kommunerna skickar behöver fyllas i bättre. Medarbetare på kommunerna framhåller också problem med remisserna men fokuserar på själva remissförfarandet som upplevs som krångligt och svårläst. Det har även påpekats att remissmallen har saknat rubriker och frågeställningar.

Många, både på GFO och i kommunerna, är eniga om att det är viktigt att mötas kring remissen i samtal. Två kommunmedarbetare menar även att de gärna "vill se att en och samma person ansvarar för en remiss på GFO". Här åsyftas tillgänglighetsfunktionen på GFO där olika personer har ansvar för remisserna olika veckor. Det som organisatoriskt fungerar internt på GFO, är inte nödvändigtvis optimalt för kommunerna. I organisationsförslaget rekommenderas att GFO skulle ge varje medarbetare ansvar för en kommun. De skulle då fungera som kontaktpersoner som kunde ansvara för att kontakterna mellan kommunen och organisationen hölls täta för att säkra upp att båda arbetar mot samma mål (Jacobsson Lund, 2017).

4.4.2 Utmaningarna med relationsskapande och överlämning

En framträdande utmaning i rekryteringsprocessen, och som även indikerades av familjehemmen, är sårbarheten i att GFO bygger relationer med familjehem, som sedan lämnas över till kommunerna. Detta omnämns i en utvärdering av en liknande familjehemsorganisation där det framhålls att kommunerna behöver bygga upp starka relationer till familjehemmen för att få familjehem att stanna kvar och ta nya uppdrag. Risken är att kommunerna inte klarar av att bygga tillräckligt starka relationer till de

familjehem som förmedlas via organisationen, i synnerhet inte vid kortare placeringar (Eriksson, 2020). Svårigheterna som lyfts fram från kommunmedarbetare i den här utvärderingen är att saker har hamnat längre ifrån kommunerna som hade mer kännedom om familjehemmen tidigare. Detta försvårar det praktiska arbetet såsom matchning men leder även till att det skapas en vi-och-dom-känsla. Kommunmedarbetare menar att GFO och familjehemmen står enade tillsammans när det uppstår problem. Det har även påtalats att GFO har svårt att vara kritiska gentemot familjehemmen.

4.4.3 En tendens till minskat antal omplaceringar

Ett mål med GFO var att skapa mer gynnsamma förutsättningar för familjehem att genomföra sitt uppdrag och skapa bättre matchningar i syfte att minska antalet omplaceringar i länet. Under intervjuerna med kommunmedarbetare ställde vi frågan om antalet oplancerade avbrott/sammanbrott har minskat i och med etableringen av GFO. Kommunmedarbetarna svarade att det är en svår fråga men de flesta har uppskattat vad de tror och sex personer sa att de inte vet. Två personer tror att antalet sammanbrott är ungefär samma nu som tidigare, två personer tror att det har minskat och tre personer säger att det inte har minskat.

Svaren kan relateras till statistik på området som antyder en tendens mot färre omplaceringar i kommunerna 2020 än året innan GFO påbörjade sin verksamhet – 2018. Men det bör framhållas att GFO varit i verkställighetsfas alltför kort tid för att GFO:s inverkan på sammanbrott ska kunna mätas. Vidare är statistikunderlaget inte helt tillförlitligt då det bygger på en jämförelse mellan åren 2018 och 2020 – två år då definitioner och redovisning av siffror har gjorts på olika sätt (Sammanställning av placering och kostnader för placerade barn 2018 och 2020). Siffrorna är positiva såtillvida att de indikerar en förbättring gällande antalet omplaceringar som sker i kommunerna, men det är svårt att avgöra huruvida det är en effekt av GFO utifrån detta underlag.

4.5 Utbildning och stöd

Sammanbrott föregås ofta av varningssignaler till socialtjänsten antingen från barnet eller familjehemmet. Enligt Socialstyrelsens (2012) rapport kunde sådana varningssignaler utgöras av att barnet hade uttryckt att det inte trivdes i familjehemmet och/eller att familjehemmet uttryckt sig negativt om barnet (jfr Skoog, 2013). I de fall då socialtjänsten hade noterat sådana signaler slutade cirka 60% av placeringarna med sammanbrott. Socialstyrelsens studie konkluderar bland annat att barn, biologiska föräldrar och familjehem behöver mer stöd, dels för att lösa potentiella

konflikter som uppstår, dels för att förebygga att konflikter uppstår från första början (Socialstyrelsen, 2012). Forskning indikerar dessutom att mer stöd och handledning till familjehem kan göra det mer attraktivt för familjer att bli familjehem (Löfstrand, 2009), skapa bättre vård för barnet och öka chanserna för att familjehemsföräldrar vill fortsätta som familjehem. Insatser för att stödja barn och familjehem efter placering är emellertid inte vanligt förekommande utöver lagstadgad handledning (Svensson & Kihlström, 2019).

Enligt riktlinjerna för samarbetet mellan GFO och kommunerna är det i första hand kommunerna som ansvarar för att handlägga och ge stöd till familjehemmen under placeringstiden i enlighet med gällande lagstiftning och lokalt upprättade riktlinjer. Kommunerna ansvarar därmed för det vardagliga stödet till familjehemmen under placeringstiden. GFO ansvarar för att familjehemmen erbjuds individuellt stöd när det efterfrågas i samråd med placeringskommun och familjehem.

4.5.1 Otydlighet kring gränsdragningar runt stödet som GFO tillhandahåller

Intervjuerna visar att det finns en otydlighet kring gränsdragningar runt det stöd GFO tillhandahåller. Överlag har kommunmedarbetarna koll på vilket stöd som finns på GFO, men sju av tretton kommunmedarbetare menar att det är otydligt *när* GFO:s stöd kan kopplas på. Vår analys av deras svar indikerar att medarbetare i olika kommuner har hört olika saker.

Vidare anser ungefär hälften av medarbetarna på GFO och i kommunerna att stödet som erbjuds idag inte är tillräckligt. Familjehem behöver mer stöd och tid. Följande problem har påtalats: att stödet ofta kommer in för sent; att det är en brist att inte barnet inkluderas i stödet till familjehemmen som GFO ger vilket annars framhålls som ett bra stöd; att familjehemmen borde få mer stöd av kommunerna men att tiden inte räcker till. Från kommunernas håll önskar man även utbildning i metoder för stöd.

Det skiljer mycket kommunerna emellan, vår kommun är noggare med att vi ska ge stödet men jag vet att i andra kommuner, där säger man använd GFO, lämna över mer till dom. (Medarbetare kommun)

4.5.2 Fortsatt utbildningsbehov

De flesta chefer och medarbetare i kommuner och på GFO är eniga om att både grund- och fortbildningen som arrangeras av GFO är bra. En kommunmedarbetare säger att familjehemmen känns upplyfta när de har gått grundutbildningen. Däremot påtalas behovet av fler vidareutbildningar men det är oklart vem som skulle sköta dem. Vidareutbildningar för familjehem som har föreslagits under intervjuerna avser fördjupning i kapitlen från grundutbildningen samt utbildning om umgänge. En kommunmedarbetare säger att:

Umgänge med bioföräldrar väcker mycket känslor hos familjehem. Det är svårt att planera bra umgängen, barnet har rätt att träffa sina föräldrar men barnet kanske inte vill eller får starka reaktioner. Familjehemmen tycker då att det inte ska vara så. Det behövs utbildning eller tema kring hur man kan hjälpa barnet i umgänget. (Medarbetare kommun)

Vidare har kommunmedarbetare påtalat att GFO borde prioritera att grundutbilda och att målet borde vara att familjehemmen ska gå utbildningen före placering. Man säger emellertid att man är medveten om att det är en utmaning att få familjehem att gå utbildningar, vilket vi tidigare har påvisat i analyserna av familje- och jourhemmens svar.

Socialtjänsten kan välja att enbart godkänna utbildade jour- och familjehem men det är inte lagstadgat att jour- och familjehem måste genomgått grundutbildningen för att bli godkända. Tanken är emellertid att utbildningen ska genomföras före eller i nära anslutning till att ett barn placeras. Socialtjänsten ansvarar för att underlätta deltagande i utbildningen genom att erbjuda flexibla utbildningstillfällen (Kunskapsguiden, 2021-06-25).

5 Måluppfyllnad och bieffekter

Utvärderingsuppdraget har innefattat att utvärdera hur de mål som satts upp för verksamheten uppfylls av både GFO och kommunerna. GFO:s övergripande mål, som delas med kommunerna, är att förbättra placerade barns förutsättningar för gynnsam utveckling genom att tillhandahålla en familjehemsvård som håller god kvalitet.

För att bidra med sin del till det övergripande målet arbetar GFO mot effektmålen:

1. tillräckligt antal familjehem anpassade efter barnens behov.
2. familjehemmen känner sig trygga i sitt uppdrag, de har kompetens och stöd som är anpassat efter det/de barn som är placerade hos dem
3. minskat antal planerade avbrott i familjehemsvården som orsakas av bristande förutsättningar för familjehemmen att genomföra sina uppdrag.

För att kunna nå dessa effektmål har följande verksamhetsmål för GFO satts upp:

1. att bedriva ett strategiskt, sammanhållet och välfungerande arbete inom rekrytering av familjehem,
2. att erbjuda kommunerna familjehem som passar inför varje placering,
3. att erbjuda familjehemmen utbildning, fortbildning, extern handledning, nätverk och mentorsprogram,
4. att tillhandahålla jourhem i tillräcklig utsträckning för att fylla kommunernas behov.

Effektmål och verksamhetsmål överlappar till vissa delar varandra, vilket är en nödvändighet för att verksamheten och effekterna av densamma ska kunna dra åt samma håll. I stället för att utvärdera effektmålen och verksamhetsmålen var för sig har vi därför valt att gruppera dem under varje effektmål. I vår målutvärdering vill vi påminna om att GFO varit i verkställighetsfas i 1,5 år och att flera delar av verksamheten fortfarande befinner sig i en uppstartsprocess. Denna period har dessutom präglats av en pandemi som fått konsekvenser för verksamheten som också måste beaktas. I relation till målen, som vi nedan dekonstruerar i flera delar, lyfter vi dessutom fram de bieffekter som framträtt i målutvärderingsprocessen (jmf. Vedung, 2002).

5.1 Effektmål 1: Tillräckligt antal familjehem anpassade efter barnens behov (i process, ännu ej uppfyllt)

Effektmål 1 hänger samman med verksamhetsmål 2 som är att erbjuda kommunerna familjehem som passar inför varje placering och verksamhetsmål 1 som handlar om att bedriva ett strategiskt, sammanhållet och välfungerande arbete inom rekrytering av familjehem. Även verksamhetsmål 4 – att tillhandahålla jourhem i tillräcklig utsträckning för att fylla kommunernas behov, är relevant i sammanhanget.

Rekrytering av familjehem har varit en prioriterad insats sedan GFO startade och det har bland annat gjorts genom att man anslutit sig till SKR:s tjänst för intresseanmälningar FamiljehemSverige.se, genom att man berättat om familjehemsuppdraget och GFO på hemsidan, i lokala tidningsreportage, i informationsbroschyrer, i annonskampanjer, på sociala medier och på informations- och rekryteringsträffar. Detta är ett arbete som har lyfts av från kommunerna och som nu utförs sammanhållet av GFO. Arbetet har varit strategiskt så tillvida att processen från intresseanmälan till kartläggning har gjorts kort samt genom anställningen av en kommunikatör som från och med sommaren 2020 arbetar med aktivt med olika typer av marknadsföringsstrategier. Men för att bättre kunna förfinas rekryteringskampanjer och tänka strategiskt nytt kan det behövas uppföljning av hur många och vilka slags intresseanmälningar en kampanj genererar.

I GFO:s familjehemsbank finns i juni 2021 totalt 95 familjehem, varav 24 är tillgängliga vilket betyder att de kan ta emot placering. Av GFO:s sammanställning av kvartalsrapporter 2020 framgår det att det under kvartal 1–4 har funnits 17–25 tillgängliga familjehem (Verksamhetschef, e-post 2021-06-14). Under 2020 inkom 100 remisser, som totalt ledde till 50 familjehemsplaceringar. 30 remisser återtogs av skäl som att samtycke från vårdnadshavare saknades eller att remissen blev skickad tidigt i utredningsfasen och andra eller mindre behov framkom efterhand. För 11 remisser kunde GFO inte erbjuda familjehem av skäl som att svårighetsgraden i ärendet var för hög, remissen indikerade ett HVB-hemsbehov eller ett familjehem med stöd av familjehemskonsulent. Andra skäl har varit att GFO inte har någon familj i närområdet eller inom önskat område (Verksamhetschef, e-post 2021-05-18).

Baserat på statistiken går det att konstatera att det finns tillgängliga familjehem i GFO:s bank. GFO har däremot inte kunnat erbjuda familjehem till kommunerna vid varje remisstillfälle, vilket även framgick under intervjuerna med medarbetare i kommunerna och på GFO. Där framkom att många familjehem i banken är begränsade sett till vilken målgrupp barn de

kan ta emot, vilket leder till att matchningar inte alltid kan genomföras på ett önskvärt sätt. GFO lever därmed ännu inte upp till målet om att erbjuda kommunerna familjehem som passar barnens behov.

En bieffekt av familjehemsbanken som är värd att nämna i relation till målutvärderingen, är att närhetsprincipen hotas när kommuner med långa geografiska avstånd emellan sig tar ”varandras” familjehem.

När det kommer till jourhem ska GFO, på uppdrag av styrgruppen, tillhandahålla tre kontrakterade jourhem med 6–7 platser för att täcka de fem kommunernas behov. I december 2019 hade tre jourhem kontrakterats (Verksamhetsberättelse 2019). Ytterligare två jourhem kontrakterades under våren 2020, med anledning av Corona-pandemin (Verksamhetsberättelse 2020). Målet att erbjuda jourhem i enlighet med beställningen från styrgruppen kan därmed anses som uppfyllt. Samtidigt har vi noterat att det antal jourhem och jourhemsplatser som styrgruppen har beslutat om inte alltid tycks räcka till. Det har exempelvis framkommit att kommunerna anser att akuta placeringar inte alltid har fungerat och det har riktats kritik mot användningen av så kallade akutfamiljer. Detta bör undersökas vidare, vad det får för konsekvenser för familjehem att de har dubbla uppdrag och i synnerhet vad det innebär för barnen som placeras där.

5.2 Effektmål 2: Familjehemmen känner sig trygga i sitt uppdrag, de har kompetens och stöd som är anpassat efter det/de barn som är placerade hos dem (någorlunda uppfyllt)

Effektmål två relaterar till verksamhetsmål 3 som är att erbjuda familjehemmen utbildning, fortbildning, extern handledning, nätverk och mentorsprogram.

GFO erbjuder en meny av individuella stödinsatser som inkluderar handledning individuellt eller i grupp; nätverksträffar; uppstartsstöd som utformas individuellt efter behov men som innebär daglig kontakt med familjehemmet i två veckor och fysiska träffar vid behov; extra stödbehov som kan erbjudas när socialtjänsten inledningsvis redan vet att de finns ett stort stödbehov; 24/7 som innebär att familjehem kan erbjudas stöd utanför kontorstid under ett begränsat antal dagar; samt nätverksfamilj (Individuellt stöd från GFO, upprättat 2019-12-10). Därutöver har ett mentorsprogram startat 2020. Utifrån de skriftliga underlagen har vi kunnat utläsa att ett begränsat antal stödinsatser från menyn hittills

genomförts - totalt 13 familjer har erbjudits någon individuell stödinsats och 10 familjer har ingått i mentorsprogrammet.

Baserat på det som framkommit i intervjuerna med jour- och familjehem går det att dra slutsatsen att merparten av de intervjuade familjerna upplever att de får det stöd de önskar för att känna sig trygga i sina uppdrag från GFO men att kommunernas vardagliga stöd behöver stärkas. Berättelserna visar exempelvis att umgängesplaner inte når familjehemmen i tid och att de inte upplever att de får det vardagliga stöd som de är berättigade till enligt lag.

En möjlig bieffekt av GFO:s strategi att satsa på att rekrytera och behålla familjehem genom ett gediget och tillgängligt bemötande, är att det har skapat vissa förväntningar på socialtjänsten hos familjehemmen som socialtjänsten inte har möjlighet att leva upp till. Detta är viktigt att beakta vidare för att minska den klyfta vi har kunnat identifiera i familjernas förhållningssätt till GFO respektive kommunerna.

GFO erbjuder Socialstyrelsens grundutbildning *Ett hem att växa i*. Under 2020 ställdes två av tre grundutbildningar in på grund av pandemin. I samråd med Socialstyrelsen omarbetades *Ett hem att växa i* och den erbjuds nu i digitalt format och består av åtta tvåtimmarsträffar. Av de 49 familjehem som ingick i urvalet för den här utvärderingen – familjehem i banken som GFO har kartlagt eller uppdaterat, har 30 gått grundutbildningen. GFO erbjuder vidare fortbildningen Traumamedveten omsorg (TMO) till familjehem inom GFO som har gått grundutbildningen. 26 familjehem och jourhem genomgått TMO (Frågor till GFO, 210614).

Vad gäller kompetens hos familje- och jourhemmen hade enbart 4 av 10 intervjuade familjer gått grundutbildningen trots placering, vilket har förklarats av pandemin och tidsbrist. Detta är en möjlig förbättringspunkt att arbeta vidare med i framtiden.

Effektmålet kan ses om någorlunda uppfyllt även om det finns förbättringspunkter att arbeta vidare med.

5.3 Effektmål 3: minskat antal planerade avbrott i familjehemsvården som orsakas av bristande förutsättningar för familjehemmen att genomföra sina uppdrag (för tidigt att utvärdera)

Resultaten från statistik och intervjuer med chefer och medarbetare på GFO och i kommunerna påvisar en ambivalent bild av huruvida antalet sammanbrott har minskat eller inte. Den statistik som vi har tagit del av

indikerar emellertid att antalet omplaceringar har sjunkit från 89 år 2018 till 63 år 2020 (Sammanställning av placering och kostnader för placerade barn 2018 och 2020). Enligt verksamhetschefen på GFO är sammanbrotten under 2020 till största delen kopplade till familjehemsplaceringar som genomförts innan GFO (Verksamhetschef GFO, e-post 2021-06-03). Siffrorna är positiva såtillvida att de indikerar en förbättring gällande antalet omplaceringar som sker i kommunerna, men baserat på underlaget är det svårt att avgöra huruvida det är en effekt av GFO. Målet är för tidigt att utvärdera och kräver mer robust data.

6 Avslutade diskussion

Resultaten från denna utvärdering visar att vissa delar av GFO:s organisation och samarbetet mellan GFO och kommunerna fungerar väl medan andra delar har potential att utvecklas för att öka förutsättningarna att på sikt gemensamt nå det övergripande målet - att förbättra placerade barns förutsättningar för en gynnsam utveckling genom att de får en familjehemsvård av god kvalitet. I den här slutdiskussionen kommer vi att fokusera på de förbättringspunkter som har framträtt i analyserna vad gäller GFO:s verksamhet, kommunernas verksamhet och samverkan mellan GFO och kommunerna. Vi lyfter tre centrala förslag på åtgärder.

En första förbättringspunkt är behovet av en större tydlighet kring GFO:s verksamhet. Denna punkt inkluderar att tydliggöra när GFO:s uppdrag påbörjas och avslutas, hur kommunerna tar vid efter GFO:s förslag på familjehem samt när och hur GFO kan användas fortlöpande under placering. En förklaring till varför detta har blivit otydligt kan ligga i det sociala arbetets relationsskapande karaktär. Forskning visar att socialsekreterare ser relationsskapande som en viktig resurs i sitt arbete (Sjögren, 2018). Det är ett moment i det professionella arbetet som inte kan förbises, varken på GFO eller i kommunerna. Utmaningen vi har identifierat handlar om hur relationer som skapas mellan två parter (GFO och familjehemmen) i ett senare skede ska kunna inkludera en tredje part (socialtjänsten).

Baserat på intervjuer berättelser om familjehemmens kontakt med och stöd från GFO (även under placering) finns ett behov av att klargöra för familjehemmen i ett tidigt skede var GFO:s uppdrag börjar och slutar. Det krävs en gemensam diskussion och samsyn mellan GFO och kommunerna kring hur GFO bör bemöta de familjehem som vänder sig till GFO under placering. Det skulle kunna överbrygga den obalans som har uppstått i och med att GFO gör mycket som socialtjänsten sedan inte kan leva upp till. Vi har identifierat två komponenter i denna obalans; dels att GFO behöver tydliggöra gränserna för sitt ansvar, dels att kommunerna behöver värna om den tid som krävs för att överta och bygga relationer med familjehemmen och följa upp dem på ett adekvat sätt. Givet att många familjehem berättar att de upplever det som svårt att få kontakt med kommunerna, att det vardagliga stödet kan bli bättre samt att kommunmedarbetare uppger att de idag inte har tid att ge familjehemmen det stöd som de önskar kan en diskussion handla om huruvida ett sätt att värna om tiden är att anlita GFO i högre utsträckning för individuella stödinsatser för att på så sätt frigöra mer tid till det vardagliga stödet i kommunerna. En större samsyn i dessa frågor har på sikt möjlighet att

bidra till tydligare gränsdragningar runt de individuella stödinsatser som GFO erbjuder, generera mjukare övergångar för familjehemmen från GFO till kommunerna, förbättra kommunernas möjligheter att bygga relationer med familjehemmen samt uppnå en högre grad av likvärdighet i kommunerna gällande stödet till familjehem.

En andra förbättringspunkt är knuten till kommunikationsfrågor, både vad gäller den övergripande kommunikationskedjan för GFO:s verksamhet och den interna kommunikationen i de kommunala verksamheterna. Det har uppdragats att den övergripande kommunikationskedjan ännu inte banar väg för ett smidigt samarbete. Resultaten från intervjuerna pekar på ett förbättringsbehov både vad gäller hur information om och från GFO går ner i den kommunala organisationen, och hur möjligheterna för synpunkter att transporteras upp i organisationen ser ut. Det finns idag olika forum där information kommuniceras, men vissa kommunmedarbetare har uttryckt önskan om mer delaktighet genom en tydligare dialog kring de beslut som fattas kring hur GFO och kommunerna ska samverka. Vad gäller den interna kommunikationen i kommunerna, har kommunmedarbetare uttryckt önskemål om tydligare forum för berörda parter där information och GFO-relaterade frågor kan diskuteras kontinuerligt. Förändringarna i rekryteringsprocesserna som GFO-samarbetet har resulterat i, där förslagen på potentiella familjehem numera kommer "utifrån", har lett till ett ökat behov av att tidigare informella kommunikationsvägar, t.ex. mellan barnutredare och familjehemssekreterare, formaliseras i någon mån.

Kommunikationsprocesser är ytterst komplexa men de är en grundförutsättning för en verksamhets fortsatta utveckling. Kommunikation, hur den förmedlas, tolkas och omsätts är avgörande för att skapa delaktighet vilket genererar bättre förutsättningar att på sikt nå verksamhetens mål. Det är därför viktigt att hävda kommunikationens betydelse för en verksamhet och lika viktigt är det att tydliggöra kommunikativa roller i medarbetares uppdragsbeskrivningar (jmf. Heide, Johansson & Simonsson, 2012). Att i högre utsträckning hörsamma synpunkter genom att utveckla kommunikationskedjan möjliggör inte enbart att fatta beslut med förankring hos medarbetare, det möjliggör även verksamhetens utveckling både på GFO och i kommunerna.

En tredje punkt berör ambitionen att skapa likvärdighet i kommunerna. Ambitionen om likvärdighet tycks nämligen skapa friktioner och resultaten från intervjuerna visar att det finns en obalans i förutsättningar för samverkan mellan de olika kommunerna. Hur mycket tid som kan avsättas för samverkan varierar, liksom vad kommunerna har möjlighet att erbjuda familjehemmen. GFO:s medarbetare har framhållit att samverkan fungerar på olika sätt med olika kommuner och att detta är avhängigt tiden som

avsätts för samverkan och nivån av tillit till GFO. Kommunmedarbetare har istället uttryckt viss frustration över att de förväntas verkställa beslut som inte är förankrade i deras verklighet, och att den administrativa tyngden har ökat när kommunerna har behövt samordna sina uppdragsbeställningar i nya digitala system. Andra har uttryckt en oro över att behöva backa kring vissa delar i arbetet med familjehemmen om andra GFO-anslutna kommuner inte kan leva upp till samma standard. Att förutsättningarna skiljer sig åt är ett faktum. Det är angeläget att diskutera de varierande förutsättningarna vidare men även att acceptera och beakta kommunernas varierande förutsättningar i det fortsatta strategiska och långsiktiga arbetet.

Tyvärr finns det inte mycket forskning om hinder och framgångsfaktorer i kommunsamverkan, men kommunutredningen som lämnade sitt betänkande 2020 pekar på att "Samverkan mellan ojämlika parter riskerar också skapa beroendeförhållanden, där den mindre kommunen blir allt mer beroende av att hitta en samverkanslösning med en större, samtidigt som vinsten med samverkan i regel är större för en mindre kommun." (SOU 2020:8, s. 402). Det faktum att den största kommunen i länet – Sundsvall – valt att inte ingå i GFO kan ses som signifikativt och det har även kommenterats under intervjuerna. Kommunutredningen har noterat att det tar tid att ställa om och "bygga upp resurser för att klara verksamheten inom den tidsram som krävs" när en större kommun avbryter sin medverkan. Vi menar att detta är en viktig aspekt att beakta i utvärderingen av GFO:s måluppfyllnad och kommunernas förutsättningar att ta ansvar för sin del av måluppfyllnaden under den begränsade tid som GFO har varit verksamt.

7 Referenser

- Bergstrom, M., Cederblad, M., Hakansson, K., Jonsson, A. K., Munthe, C., Vinnerljung, B., Wirtberg, I., Ostlund, P., & Sundell, K. (2020). "Interventions in Foster Family Care: A Systematic Review", *Research on Social Work Practice*, 30(1), 3–18. <https://doi.org/10.1177/1049731519832101>
- Berrick Duerr, J, Shauffer, C & Rodriguez, J (2011) "Recruiting for excellence in foster care: Marrying child welfare research with brand marketing strategies", *Journal of Public Child Welfare*, 5(2-3), 271-281.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). "Using thematic analysis in psychology", *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
- Braun, V. & Clarke, V. (2019). "Reflecting on reflexive thematic analysis", *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 11(4), 589-597.
- De Wilde, L., Devlighere, J., Vandenbroeck, M. & Venobbergen, B. (2019). "Foster parents between voluntarism and professionalisation. Unpacking the backpack", *Children and Youth Services Review*, 98, 290-296.
- Eklöf, J. & Långström, M. (2016). *Familjehemsrekrytering: En genomgång av teori och praktik*, FoU-rapport 78:2016, FoU Centrum för vård, omsorg och socialt arbete.
- Eriksson, M. (2020). *Uppföljning av erfarenheter från FHC, verksamheterna i länets kommuner och familjehemmen under åren 2018–2019*, FoU Jämtland Östersund.
- Hardesty, M. (2018) "‘It’s Not a Job!’ Foster Care Board Payments and the Logic of the Profiteering Parent". *Social Service Review*, 92(1), 93–133.
- Heide, M., Johansson, C. & Simonsson, C. (2012). *Kommunikation i organisationer*. (2. uppl.) Stockholm: Liber.
- Irvine A, Drew P, Sainsbury R. (2012). "‘Am I not answering your questions properly?’ Clarification, adequacy and responsiveness in semi-structured telephone and face-to-face interviews", *Qualitative Research*, 13(1):87–106.
- IVO (2017). *Barns rätt till familjehemsvård av god kvalitet. Granskning av socialtjänstens myndighetsutövning rörande familjehemsplacerade barn*. Stockholm: Inspektionen för vård och omsorg.
- Jacobsson Lund, A. (2017). *Organisationsförslag – Länsgemensam familjehemsvård*, Kommunförbundet Västernorrland.

Kunskapsguiden. Stöd och utbildning. Material under fliken Teman/Barn och unga/Familjehem/Stöd och utbildning (www.kunskapsguiden.se). 2021-06-29.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Leeson, C. (2007). "My life in care: Experiences of non-participation in decision-making processes", *Child & Family Social Work*, 12(3), 268-77.

Linde, S. & Svensson, K. (red.) (2013). *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter: människobehandlande organisationer ur ett nyinstitutionellt perspektiv*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Löfstrand, I (2009). *Professionellt föräldraskap – Samhälleliga förutsättningar för familjehem för tonåringar*. Licentiatuppsats, Luleå tekniska universitet.

Lopez, M. & Zeijlmans, K. (2015). "Wat werkt bij het werven van pleeggezinnen? De ontwikkeling van een succesvolle wervingscampagne voor pleegzorg", *Orthopedagogiek: Onderzoek en Praktijk*, 54(4), 161-171.

Sallnäs, M. & Vinnerljung, B. (2012). Instabilitet i familjehemsvården – en regional studie om sammanbrott bland yngre barn och bland barn i långvarig familjehemsvård. I Socialstyrelsen, *Oplanerade avbrott i familjehemsplaceringar av yngre barn och långvarigt placerade barn*, 24-68. Stockholm: Socialstyrelsen.

Sallnäs, M. & Wiklund, S. (2017). Vårdlandskapet och tvånget. Om tvångsplaceringar i olika vårdformer under inledningen av 2000-talet. I Leviner, P. & Lundström, T. (red.), *Tvångsvård av barn och unga: rättigheter, utmaningar och gränzoner*, Stockholm: Wolters Kluwer, 59-81.

SBU - Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (2017). *Insatser för bättre psykisk och fysisk hälsa hos familjehemsplacerade barn. En systematisk litteraturöversikt och utvärdering av ekonomiska, samhälleliga och etiska aspekter*. Rapport 265/217. Stockholm: Statens beredning för medicinsk och social utvärdering.

Sellick, C & Howell, D (2004). "A Description and Analysis of Multi-Sectoral Fostering Practice in the United Kingdom", *British Journal of Social Work*, 34, 481-499.

Sjögren, J. (2018). *Med relationen som redskap? Om socialsekreterare, klientarbete och professionalitet i socialtjänsten*. Diss. Linköping: Linköpings universitet.

Skoog, V. (2013). *Barn som flyttas i offentlig regi: en studie av förekomst och upplevelser av instabil samhällsvård för barn*. Diss. Umeå: Umeå universitet.

Skoog, V. (2016). *Utredning om läns gemensam familjehemsvård i Västernorrlands län*, Kommunförbundet FoU Västernorrland.

Skoog, V. (2021). "Jourhemsplaceringar för barn i samhällsvård", *Socionomen*, publicerad 6 februari 2021.

<https://socionomen.se/premium/jourhemsplaceringar-for-barn-i-samhallsvard/>

Socialstyrelsen (2012). *Oplanerade avbrott i familjehemsplaceringar av yngre barn och långvarigt placerade barn*, Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2017). *Ett hem att växa i – familjehemmets bok*, Falun: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2020). *Placerade barn och unga: handbok för socialtjänsten*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2021). *Att lyssna på barn i familjehem: en nationell brukarundersökning om familjehemsplacerade barns upplevelser av vården*. Stockholm: Socialstyrelsen.

SOU 2015:71: Barns och ungas rätt vid tvångsvård. Förslag till ny LVU.

SOU 2020:8. Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget.

Svensson, K (2013). Varför fungerar det? Om betydelsen av förväntningar, institutioner och aktörer. I Linde, S. & Svensson, K. (red.), *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter: människobehandlande organisationer ur ett nyinstitutionellt perspektiv*. (1. uppl.) Stockholm: Liber, 73–89.

Svensson, L & Kihlström, J (2019). *Familjehem – behov av stöd till barn och vuxna*, FoU Välfärd: Kunskapsöversikt 2019:1, Region Gävleborg.

Triseliotis J, Borland, M. & Hill, M. (2000). *Delivering foster care*, London: BAAF.

Vårdanalys. (2016). *Hittar vi hem? En kartläggning och analys av den sociala dygnsvården för barn och unga*. Rapport 2016:5.

Vedung, E. (2002). "Utvärderingsmodeller", *Socialvetenskaplig tidskrift*, 2(3), 118–143.

Zeijlmans, K., Lopez Lopez, M., Grietens, H., & Knorth, E. J. (2019). "Participation of children, birth parents and foster carers in the matching decision. Paternalism or partnership?", *Child Abuse Review*, 28, 139–151.

Dokument

Projektdirektiv Gemensam familjehemsorganisation -Etableringsfas,
171026

Riktlinjer gällande samarbete mellan kommunerna och Gemensam
familjehemsorganisation (GFO), 190101

Sammanställning av placering och kostnader för placerade barn 2018 och
2020, 2021-06-15

Samverkansavtal om en gemensam familjehemsorganisation, Härnösand,
2019-01-18

Verksamhetsberättelse GFO 2019

Verksamhetsberättelse GFO 2020

Årssammanställning kvartalsrapporter 2020

Lagrum

SFS 2001:453, Socialtjänstlag (2001:453) (SoL)

SFS 1990:52, Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga
(LVU)

SFS 2018:1197, Lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om
barnets rättigheter (Barnkonventionen)

8 APPENDIX 1

INTERVJUGUIDE GFO verksamhetschef och medarbetare

GFO som organisation

GFO:s verksamhetsmål är att bedriva ett strategiskt och välfungerande arbete inom rekrytering av familjehem, att erbjuda kommunerna familjehem som passar inför varje placering, erbjuda familjehemmen utbildning, fortbildning, extern handledning, nätverk och mentorsprogram samt att tillhandahålla jourhem i tillräcklig utsträckning för att fylla kommunernas behov.

Vad anser du är det viktigaste målet för verksamheten?

Varför?

Tycker du att målet har varit prioriterat?

Har det funnits andra saker som har behövts ses över innan man har kunnat nå det här målet?

Hur långt tycker du att GFO har kommit i sin utvecklingsprocess?

Vilka lärdomar har ni dragit under uppbyggnaden?

Vad finns kvar att göra?

Samverkan

Hur upplever du att samarbetet mellan GFO och kommunerna har fungerat på ett övergripande plan?

För ditt speciella uppdrag, hur ser arbetsfördelningen ut för dig respektive de du har kontakt med i kommunerna?

Finns det en samsyn kring vem som ansvarar för vad?

Ja   Nej

Om ja – hur har denna samsyn arbetats fram? Om nej, kan du ge exempel?

Vilka rutiner finns för att upptäcka ifall barn far illa, eller att ett familjehem/jourhem inte klarar av sitt uppdrag?

Finns det en samsyn kring vem som gör vad och vad som ska göras vid sådana situationer?

Tycker du att samarbetet fungerar på samma sätt med de olika kommunerna?

Ja   Nej

Om nej, varför?

Tror du att det är tydligt för familjehemmen vilka frågor GFO respektive kommunen ansvarar för?

Vilken är enligt dig den största utmaningen i det gemensamma arbetet?

Vad anser du är de viktigaste förutsättningarna för ett gott samarbete och god kommunikation mellan GFO och kommunerna? Nämn 1–3 förutsättningar.

GFO samverkar inte bara med enskilda kommuner utan sammanlänkar olika kommuners verksamheter med varandra. Ett konkret exempel på den typen av samverkan är gemensamma riktlinjer/enhetligt ersättningssystem till familjehemmen.

Utifrån de kontakter som du har haft med familjehem, kommuner och GFO, vilka möjligheter och utmaningar ser du med det?

Finns det fler områden där kommunernas verksamheter sammanlänkas?

Ja Nej

Om ja, vilka?

Rekrytering och kartläggning

Hur har ni arbetat med rekrytering av familjehem och jourhem?

Vilka kampanjer har genomförts? (fördjupas under intervju med kommunikatör)

Vad resulterade de i?

Sker rekrytering både med fokus på olika familjer, till exempel erfarna familjer, familjer som kan ta många olika slags uppdrag och familjer som enbart kan ta vissa typer av uppdrag?

Ja Nej

Hur arbetar ni med familjehemmen som finns tillgängliga i er bank – för att behålla?

Vilken är, enligt dig, den största utmaningen i frågan om rekryteringen av familjehem?

Ett av GFO:s verksamhetsmål är att erbjuda kommunerna familjehem som passar just de barn som är aktuella vid varje placering:

Vad krävs för att göra en så bra matchning som möjligt?

Får ni den information ni behöver från kommuner för att göra en bra matchning?

Ja Nej

Om nej, vad saknas?

Har det funnits några utmaningar i arbetet med att nå detta mål?

Används möjligheten till trepartssamtal (GFO samordnare, utredare och familjehemssekreterare) och stöddokumentet vid urval/matchning ”Behovsinventering”?

Grundutbildning, fortbildning och stöd

I grundutbildningen av familjehem använder ni Socialstyrelsens Ett hem att växa i:

Vad är din bild av grundutbildningen?

Följer ni upp hur grundutbildningen upplevs av familjehemmen på något sätt?

Kan grundutbildningen anpassas för att passa familjehemmen?

Ja   Nej

Om ja, hur?

Vilken typ av fortbildning erbjuder ni?

Hur säkerställer ni familjehemmens särskilda kompetensbehov?

Finns det ett behov av fler utbildningar?

Ja   Nej

Om ja, vad skulle de kunna handla om?

På vilka sätt stödjer ni familjehemmen?

Har ni rutiner för hur stödet till familjehemmen ska se ut?

Anser du att det stöd som ni idag tillhandahåller är tillräckligt?

Ja   Nej

Hur kan stödet till familjehem utvecklas?

Nu har jag ställt de frågor som jag hade förberett. Tycker du att jag har glömt att fråga om någonting?

Tycker du att någonting har varit för mycket i eller ur fokus under intervjun?

INTERVJUGUIDE chefer och medarbetare inom kommunerna

Är er verksamhet gentemot familjehemsplacerade barn uppdelad i handläggare med ansvar för barnen och handläggare med ansvar för familjehemmen? Eller arbetar samma socialsekreterare med både barn och familjehem?

Hur kommer det sig att verksamheten är organiserad på det här sättet?

Behövde er organisation förändras när ni gick in i GFO-samarbetet?

Hur?

Frågor om GFO som organisation

GFO:s verksamhetsmål är att bedriva ett strategiskt och välfungerande arbete inom rekrytering av familjehem, att erbjuda kommunerna familjehem som passar inför varje placering, erbjuda familjehemmen utbildning, fortbildning, extern

handledning, nätverk och mentorsprogram samt att tillhandahålla jourhem i tillräcklig utsträckning för att fylla kommunernas behov.

Vad anser du är det viktigaste målet för verksamheten?

Varför?

Är det något du upplever att ni som kommun saknar i GFO:s verksamhet?

Tar man på sig för mycket? Är det nåt som görs som är 'onödigt'?

Samverkan

Hur upplever du att samarbetet mellan kommunen och GFO har fungerat på ett övergripande plan?

För ditt speciella uppdrag, hur ser arbetsfördelningen ut för dig respektive de du har kontakt med i GFO?

Finns det en samsyn kring vem som ansvarar för vad?

Ja   Nej

Om ja – hur har denna samsyn arbetats fram? Om nej, kan du ge exempel?

Vilka rutiner finns för att upptäcka ifall barn far illa, eller att ett familjehem/jourhem inte klarar av sitt uppdrag?

Finns det en samsyn kring vem som gör vad och vad som ska göras vid sådana situationer?

Tror du att det är tydligt för familjehemmen vilka frågor kommunen respektive GFO ansvarar för?

Vilken är enligt dig den största utmaningen i det gemensamma arbetet?

Vad anser du är de viktigaste förutsättningarna för ett gott samarbete och god kommunikation mellan kommunen och GFO? Nämn 1–3 förutsättningar.

Det finns en framtagna remissmall för att ni som kommun ska kunna remittera barnärenden till GFO.

Fungerar remissförfarandet bra?

Om nej, vad kan göras bättre?

Finns det tydliga rutiner för hur ni ska förmedla kunskapen ni har om barnets behov till GFO?

Ja   Nej

Används möjligheten till trepartssamtal (GFO samordnare, utredare och familjehemssekreterare) och stöddokumentet vid urval/matchning "Behovsinventering"?

Anser du att det saknas något i kartläggningarna från GFO?

Ja Nej

Om ja, vad?

Vad anser du är de viktigaste framgångsfaktorerna för en lyckosam matchning mellan barn och föräldrar?

GFO samverkar inte bara med enskilda kommuner utan sammanlänkar olika kommuners verksamheter med varandra. Ett konkret exempel på den typen av samverkan är gemensamma riktlinjer/enhetligt ersättningssystem till familjehemmen.

Utifrån de kontakter som du har haft med familjehem, kommuner och GFO, vilka möjligheter och utmaningar ser du med det?

Finns det fler områden där kommunernas verksamheter sammanlänkas?

Ja Nej

Om ja, vilka?

Rekrytering och kartläggning

Hur ser ni på GFO:s arbete med rekrytering av familjehem?

Har det enligt din uppfattning skett en förbättring av rekryteringen av familjehem?

Ja Nej

Om inte, vad kan förbättras?

Ett av GFO:s verksamhetsmål är att erbjuda kommunerna familjehem som passar just de barn som är aktuella vid varje placering:

Anser du att GFO lever upp till det här målet?

Ja Nej

Om inte, varför?

Är det tydligt vad GFO behöver från er för att påbörja rekrytering och kartläggning av lämpliga familjehem?

Ja Nej

Har antalet oplanerade sammanbrott minskat?

Ja Nej

Om ja, vad beror det på?

Om nej, varför tror du?

Grundutbildning, fortbildning och stöd

GFO ger grundutbildningen "Ett hem att växa i"

Vad är din bild av grundutbildningen?

GFO har tagit fram och ger en fortbildning i Traumamedveten omsorg.

Vad är din bild av den fortbildningen?

Finns det fler utbildningar som familjehemmen behöver?

Ja Nej

Om ja, ge gärna förslag!

Hur arbetar ni med stöd till familjehemmen inom kommunen?

Finns det rutiner för hur stödet till familjehemmen ska se ut i början av en placering och under den fortlöpande placeringen?

Ja Nej

Är det enligt dig tydligt vilket stöd kommunen kontra GFO förväntas tillhandahålla?

Ja Nej

Anser du att det stöd som kommunen och GFO tillsammans kan erbjuda är tillräckligt?

Ja Nej

Ser du någon utvecklingspotential i stödet till familjehemmen?

Nu har jag ställt de frågor som jag hade förberett. Tycker du att jag har glömt att fråga om någonting? Tycker du att någonting har varit för mycket i eller ur fokus under intervjun?

INTERVJUGUIDE jour- och familjehem

Är ni jourhem eller familjehem?

Hur kommer det sig att ni valde att bli jour-/familjehem?

Vilka egenskaper tror du är viktiga när man är jour-/familjehem?

Är detta ert första uppdrag eller har ni tidigare erfarenhet? (ev. besvaras detta i frågan ovan)

Vilket år tog du emot ert första jour-/familjehemsplacerade barn?

Har du tidigare erfarenhet av att ta jour-/familjehemsuppdrag som förmedlats av (ställs till familjer med tidigare erfarenhet):

Kommun Företag (konsulent) Annan kommungemensam organisation

Om erfarenhet av en: varför valde du kommun/företag/annan kommungemensam organisation?

Om erfarenhet av flera: vilka är det väsentligaste skillnaderna mellan att ta uppdrag som förmedlats av kommun/företag/annan kommungemensam organisation?

Hur många placerade barn har ni nu?

Hur lång erfarenhet har du av att vara familjehem?

Har det/de barnen kommit till er genom gfo eller på ett annat sätt?

Har barnet(barnen) en särskilt utsedd barnsekreterare/utredare? Som barnet själv har kontakt med.

Ja Nej

Om nej, hur fungerar det istället?

Rekrytering och kartläggning

Hur gick det till när du/ni blev jourhem/familjehem hos GFO?

Hur hittade du/ni information om GFO/Hur kom du i kontakt med GFO?

Min insats SKR:s FamiljehemSverige Kommuns hemsida Tidnannons
Facebook/Insta Genom bekanta Genom arbete Annat

Hur lång tid tog det från intresseanmälan till att någon tog kontakt med er?

Hur kommer det sig att du/ni valde GFO?

Upplever du att du fick tillräcklig information från GFO om vad uppdraget som familjehem/jourhem innebär?

Ja Nej

Om ja, vad är viktigt att få information om? Om nej, vad saknades?

Hur har processen sett ut, när ni som familj lämnats som förslag till kommun som potentiellt familjehem för ett barn? Beskriv ...

Vem var det som utredde er? Började det med GFO eller började det med kommunen?

Innebär detta att ni har genomgått en familjehemsutredning av kommun för att;

Bedömas avseende allmänna förutsättningar att bli familjehem s.k. grundutredning (4 kap 1§ SOSFS 2012:11)

Bedömas ha resurser i förhållande till ett specifikt barns behov. S.k. matchning. (5 kap 1 § SOSFS 2012:11).

Genomförde GFO någon separat utredning/kartläggning?

Om nej, varför inte?

Om ja, hur upplevde du den utredningen?

Om ja, har du några reflektioner kring att bli kartlagd/utredd av två olika instanser (GFO och kommun)?

Har du/ni genomgått familjehemsutredning/ar tidigare?

Ja   Nej

Om ja: skilde sig processen att bli utredd för familjehem åt GFO något åt från dina tidigare erfarenheter?

Hur upplever du matchningen som gjordes mellan er som familjehem och barnet som placerades hos er?

Vilka förväntningar har ni på GFO nu när ni jobbar GFO?

Utifrån era erfarenheter, lever GFO upp till de här förväntningarna?

Är det tydligt, enligt dig, vilka frågor som GFO kontra kommunerna ansvarar för?

Grundutbildning, fortbildning och stöd

Har du/ni genomgått grundutbildningen ett hem att växa i hos GFO?

Fick ni grundutbildningen före eller efter placeringen?

Om efter: Hur upplevde ni att först få placering och sen utbildning?

Vad var positivt i grundutbildningen/vad var negativt i grundutbildningen?

Upplever du att du genom utbildningen ett hem att växa i blev tillräckligt förberedd för att bli familjehem? Om nej, vad saknades?

Har du/ni fått någon annan utbildning?

Skulle ni vilja ha en annan utbildning?

Hur har du upplevt stödet från GFO?

Vad är det för stöd man kan behöva som familjehem/jourhem?

Upplever du att du har/har fått det stöd och getts de förutsättningar som krävs för att känna dig trygg i rollen som familjehem?

Om ja, hur kommer det sig?

Om nej, finns det stöd som du/ni har behov av som du inte kan få i nuläget?
Vad kan det vara?

GFO har inrättat familjehemsnätverk på orten (främst i digitalt format pga. Corona) Hur fungerar det? Vad är bra, vad kan utvecklas?

Kan stödet som GFO erbjuder förbättras?

Om ja, vad kan bli bättre?

Får du stöd någon annanstans ifrån? Var?

Finns det nåt typ av stöd som barnet kan tänkas behöva?

Nu har jag ställt de frågor som jag hade förberett. Tycker du att jag har glömt att fråga om någonting? Tycker du att någonting har varit för mycket i eller ur fokus under intervjun?

